

OP Ryhmän tilinpäätöstiedote
1.1.–31.12.2015

OP Ryhmän tilinpäätöstiedote 1.1.–31.12.2015: Ennätyksellinen vuosi - asiakasomisteisuus kantaa hedelmää

- Ryhmän tulos ennen veroja kasvoi 20 % ja oli 1 101 miljoonaa euroa (915). Tulos on OP Ryhmän kaikkien aikojen paras.
- Tuotot kasvoivat 5 % ja kulut supistuivat 2 % vuotta aiemmasta.
- CET1-vakavaraisuus vahvistui tuloksen tukemana vuodessa yli 4 %-yksiköllä 19,5 %:iin (15,1 %), mikä osaltaan mahdollisti asiakasrahoituksen vahvan kasvun:
 - Asuntoluottokanta kasvoi vuodessa 3,9 %
 - Yritysluottokanta kasvoi 9,3 %
 - Luottokanta kokonaisuudessaan kasvoi 6,4 % ja nostettujen luottojen määrä 8,7 %
- Uusia asiakasbonuksia kertyi 197 miljoonaa euroa eli 4,5 % enemmän kuin vuotta aiemmin.
- Omistaja-asiakkaiden sijoitukset osuuspääomaan nousivat 2,8 miljardiin euroon (1,9). OP Ryhmä ennakoi maksavansa Tuotto-osuuksille korkoa 3,25 % vuodelta 2015. Maksettavien korkojen kokonaismäärä on noin 66 miljoonaa euroa.
- Kaikkien liiketoimintasegmenttien tulos parani selvästi:
 - Pankkitoiminnan tulos ennen veroja kasvoi 12 % 642 miljoonaan euroon (571). Kulu–tuotto-suhde parani 2 %-yksikköä 54 %:iin. Talletuskanta kasvoi 6,5 %. Saamisten arvonalentumiset säilyivät matalalla 0,10 %:n tasolla luotto- ja takauskannasta.
 - Vahinkovakuutuksen tulos ennen veroja kasvoi 16 % 259 miljoonaan euroon (223). Operatiivinen yhdistetty kulusuhde oli kaikkien aikojen paras eli 87,3 %. Maksutuotot kasvoivat 7 %.
 - Varallisuudenhoidon tulos ennen veroja kasvoi 28 % 213 miljoonaan euroon (167). Hallinnoitavien varojen määrä kasvoi 12 % ja oli 68 miljardia euroa.
- Vuoden 2016 tuloksen arvioidaan muodostuvan samantasoiseksi kuin vuonna 2015. Näkymistä kerrotaan tarkemmin kohdassa "Vuoden 2016 näkymät".

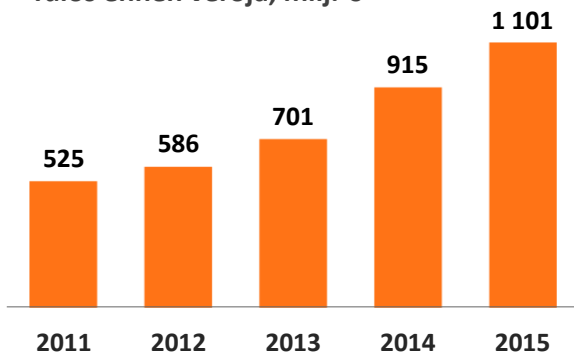
OP Ryhmän avainlukuja

	1–12/2015	1–12/2014	Muutos, %
Tulos ennen veroja, milj. €	1 101	915	20,4
Pankkitoiminta	642	571	12,5
Vahinkovakuutus	259	223	16,0
Varallisuudenhoito	213	167	27,6
Kertyneet uudet asiakasbonukset	197	189	4,5
	31.12.2015	31.12.2014	Muutos, %
Ydinvakavaraisuus CET1, %	19,5	15,1	4,4*
Omien varojen suhde omien varojen vähimmäismäärään (Rava), %	207	189	18*
Yli 90 päivää erääntyneet saamiset luotto- ja takauskannasta, %	0,42	0,37	0,05*
Pankki- ja vakuutustoiminnan yhteiset asiakkaat (1 000)	1 656	1 590	4,2

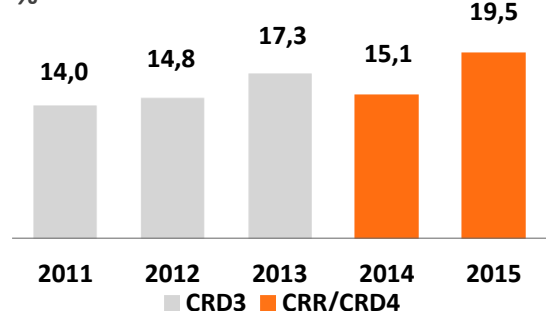
Tuloksen vertailulukuina on käytetty vuoden 2014 vastaavien jaksojen lukuja. Tase- ja muiden poikkileikkaustyyppisten erien vertailulukuina on käytetty lukua vuoden 2014 lopun tilanteesta, ellei toisin mainita.

* suhdeluvun muutos

Tulos ennen veroja, milj. €

Ydinvakavaraisuussuhde (CET1),
Core Tier 1 ennen siirtymäsääntöjä,
%

Pääjohtaja Reijo Karhisen kommentit

Pitkäaikainen menestyksemme ja määrätietoinen uudistumisemme jatkuivat myös vuonna 2015. Tuloksemme ja vakavaraisuutemme nousivat uusille ennätystasoille. Luottokantamme 6 prosentin kasvu ja erityisesti yritysluottokantamme lähes 10 prosentin kasvu viestivät kyvystämme luoda asiakkaillemme onnistumisen edellytyksiä nyt ja tulevaisuudessa. Kasvun painottaminen, strategiamme mukaisesti, pitää samalla yllä tarvittavaa kilpailua suomalaisessa finanssimarkkinassa.

Etenimme vahvasti liiketoimintaroolissamme. Vähintään yhtä tyytyväinen olen toimintaamme yhteisöllisessä roolissamme. Asiakasomisteisena yrityksenä tehtävämme on edistää omistaja-asiakkaittemme ja toimintaympäristömme menestymistä. Kilpailijoitamme nopeamman kasvun ja monien #Suominousuun-hankkeitten avulla loimme positiivista virettä niin laajaan asiakaskuntaamme kuin koko kansantalouteemme. Tällä tiellä aiomme myös jatkaa. Yhteisöllisyys arvona on nousussa ja osuustoiminta on mielestäni vetovoimaisempaa kuin koskaan.

Finanssitoimiala on yhden kaikkien aikojen suurimman murroksensa äärellä. Digitalisaatio, kansalliset rajat ylittävä kilpailu ja asiakaskäyttötymisen kiihtyvä muutos haastavat alan toimijoita uudella tavalla. Olemme OP Ryhmässä panostaneet tulevaisuudenkuvamme kirkastamiseen. Osuustoiminnallisuus on jatkossakin strateginen perustamme. Omistaja-asiakkaittemme saaman hyödyn maksimointi ohjaa valintojamme ja toimintaamme. Vahva vakavaraisuutemme yhdistettynä ylivertaiseen asiakaskokemukseen takaa ainutlaatuisen menestystarinamme jatkon.

Vuonna 2008 lupasimme viedä asiakkaamme yli finanssikriisiin. Nyt lupaamme viedä asiakkaamme läpi digitaalisen murroksen – heidän omilla ehdoillaan. Digitalisaatiosta seuraava asiakasvallan kasvu on meille suuri vahvuus ja inspiraation lähde. Kun tämä yhdistetään aitoon asiakasomisteisuuteen, meille avautuu monien mahdollisuuksien ikkuna. Tulevaisuuden verkottuvassa maailmassa menestyvät vain ne finanssitoimijat, jotka pystyvät palvelemaan ja olemaan vuorovaikutuksessa asiakkaiden kanssa ajasta, paikasta ja palvelukanavasta riippumatta.

Digitaalisen osaamisen kasvattaminen on OP Ryhmälle tärkeä kilpailukykytekijä. Investoinnit digitalisaatioon nähdään perinteisesti teknologia-investointeina. Meille OP:ssa ne ovat ennen kaikkea asiakaskokemusta ja palvelumuotoilua. Rohkeat panostuksemme tulevaisuuden palvelukykyyn ja jo vuonna 2011 perustettuun Oulun mobiilikehitysyksikköömme ovat jatkuneet. Nyt olemme ottaneet jo seuraavat askeleet. Digiosaajien lisäksi ryhmään on palkattu kymmeniä palvelumuotoilijoita vastaamaan digitaalisen liiketoiminnan haasteisiin sekä viemään kehittämistä yhä asiakaslähtöisemmäksi. Edustamme suomalaista palvelumuotoilun edelläkävijyyttä finanssialalla.

Panostamme omaan uudistumiseemme, mutta kannamme huolta Suomen talouden, ja laajemminkin suomalaisen yhteiskunnan, pysähtyneisyydestä. Vähiten tarvitsemme nyt vastakkainasettelua. Digitalisoituvassa maailmassa muutospaineesiin on vastattava aivan eri sykkeellä kuin menneinä aikoina, muuten Suomen vahvoiksi tunnetut lähtökohdat horjuvat. Tässä hetkessä kaipaamme eniten uudistumisen ja luottamuksen ilmapiiriä sekä ketteryyttä päätöksentekoon ja päätösten toimeenpanoon.

OP Ryhmän tilinpäätöstiedote 1.1.–31.12.2015

Sisällysluettelo

Toimintaympäristö.....	4
OP Ryhmän toiminnalliset lähtökohdat	6
Ryhmän tulos ja tase.....	6
Asiakkuudet ja asiakasedut.....	8
Monikanavaiset palvelut.....	8
Pohjola Pankin osakkeiden lunastusmenettely	9
Kilpailu- ja kuluttajaviraston selvityspyyntö	9
Vakavaraisuus	9
Riskiasema	11
Luottoluokitukset	13
Strategiset kehitysohjelmat	13
Vuoden 2016 näkymät.....	13
Tilikauden jälkeiset tapahtumat.....	13
Toiminta ja tulos liiketoimintasegmenteittäin	14
Pankkitoiminta.....	14
Vahinkovakuutus.....	16
Varallisuudenhoito.....	18
Muu toiminta	20
OP Ryhmän rakenteessa tapahtuneet muutokset.....	20
Henkilöstö ja palkitseminen.....	21
OP Osuuskunnan hallinto	21
OP Ryhmän tehostamisohjelma.....	22
Investoinnit ja palvelukehittäminen.....	22
Tuloslaskelma	
Laaja tuloslaskelma	
Tase	
Oman pääoman muutoslaskelma	
Rahavirtalaskelma	
OP Ryhmän segmenttiraportointi	
Liitetaulukot:	
Liite 1. Laatimisperiaatteet	
Liite 2. OP Ryhmän rakenteessa tapahtuneet muutokset	
Liite 3. Tunnusluvut ja niiden laskentakaavat	
Liite 4. Tuloskehitys vuosineljänneksittäin	
Liite 5. Korkokate	
Liite 6. Saamisten arvonalentumiset	
Liite 7. Vahinkovakuutustoiminnan nettotuotot	
Liite 8. Henkivakuutustoiminnan nettotuotot	
Liite 9. Palkkiotuotot ja -kulut, netto	
Liite 10. Kaupankäynnin nettotuotot	
Liite 11. Sijoitustoiminnan nettotuotot	
Liite 12. Liiketoiminnan muut tuotot	
Liite 13. Rahoitusvarojen ja -velkojen luokittelu	
Liite 14. Toistuvasti käypään arvoon arvostettujen rahoitusinstrumenttien ryhmittely arvostusmenetelmän mukaisesti	
Liite 15. Vahinkovakuutustoiminnan varat	
Liite 16. Henkivakuutustoiminnan varat	
Liite 17. Vahinkovakuutustoiminnan velat	
Liite 18. Henkivakuutustoiminnan velat	
Liite 19. Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	
Liite 20. Käyvän arvon rahasto verojen jälkeen	
Liite 21. Arvonalentumiset ja ongelmasaamiset	
Liite 22. Omat varat ja vakavaraisuus	
Liite 23. OP Ryhmän rahoitus- ja vakuutusryhmittymän valvonnasta annetun lain mukainen vakavaraisuus	
Liite 24. Annetut vakuudet	
Liite 25. Taseen ulkopuoliset sitoumukset	
Liite 26. Johdannaissopimukset	
Liite 27. Rahoitusvarat- ja velat, jotka on vähennetty toisistaan tai joita koskee toimeenpantavissa oleva yleinen nettoutusjärjestely	
Liite 28. Lähipiiriilikeitoimet	

Toimintaympäristö

Maailmantalouden kasvu jäi vaisuksi vuonna 2015, kun kehittyvien markkinoiden kasvu kangerteli. Raaka-aineiden hinnat laskivat ja inflaatio hidastui maailmanlaajuisesti. Euroalueella kasvu piristyi kohtuulliseen vauhtiin.

Euroopan Keskuspankki (EKP) lisäsi voimakkaasti rahapoliittista elvytystä inflaation hidastuttua. Keskuspankki aloitti valtionlainojen ostot maaliskuussa, minkä seurauksena lyhyimmät markkinakorot painuivat negatiivisiksi. EKP kertoi joulukuussa uusista toimista. Talletuskorkoa laskettiin ja arvopaperien osto-ohjelmaa pidennettiin maaliskuuhun 2017 asti. Markkinakorot alenivat edelleen hieman.

Suomen talouskuva pysyi heikkona. Kokonaistuotanto polki paikallaan ja työttömyys nousi. Investoinnit laskivat ja vienti väheni edelleen. Myönteistä oli kotitalouksien kulutuksen kasvu. Vuoden loppua kohden rakentamisen aktiviteetti piristyi. Asuntokauppa vilkastui hieman, mutta asuntojen hinnat laskivat vajaan prosentin.

Maailmantalous kasvaa edelleen pitkäaikaista keskiarvoa hitaammin. Euroalueella talouden kohtuullinen kasvu jatkuu. Euribor-korot jäävät hieman vuoden 2015 loppua matalammiksi. Suomessa kotitalouksien kulutus ja investointien piristyminen pitävät yllä pientä talouskasvua.

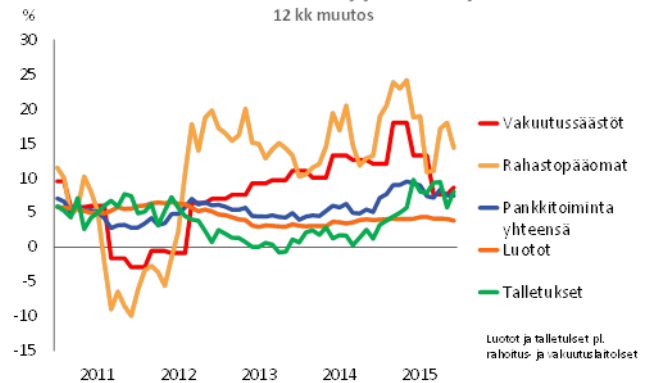
Uusia asuntolainoja nostettiin katsauskaudella noin 10 prosenttia enemmän kuin edellisvuonna. Samanaikaisesti kotitalousluottokannan kasvu vahvistui lähes kolmeen prosenttiin ja uusien asuntolainojen keskimääräinen laina-aika piteni hieman vajaan 19 vuoteen. Yritys- ja asuntoyhteisöluottokanta kasvoi kuusi prosenttia. Luotonkysynnän hienoisesta positiivisesta vireestä odotetaan jatkuvan.

Talletuskannan myönteinen kehitys jatkui läpi vuoden yritys- ja julkisyhteisöjen talletusten kasvun siivittämänä, kotitalouksien talletusten kasvu oli heikompaa. Määräaikaistalletusten supistuminen jatkui erittäin matalan korkotason seurauksena.

Kotimaiset rahasto- ja vakuutussäästöt nousivat selvästi hyvän markkinakehityksen sekä nettomerkintöjen lisääntymisen ansiosta. Rahastosäästöjen kasvusta noin 70 prosenttia tuli nettomerkinnöistä.

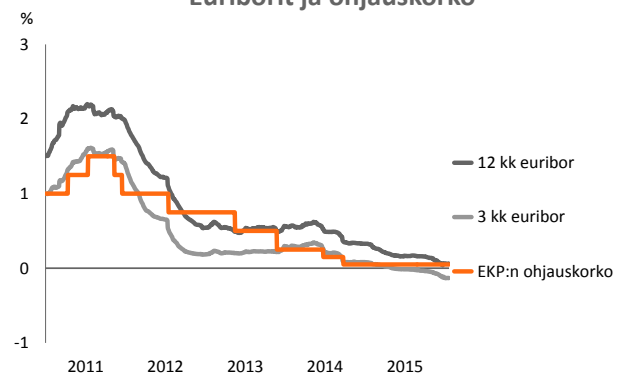
Vahinkovakuutuksen maksutulo jäi viime vuonna Finanssialan Keskusliiton tilastoinnin mukaan 2,1 prosenttia edellisvuoden maksutuloa pienemmäksi. Maksettujen korvausten määrä laski 3,1 prosenttia.

Finanssialan volyymikehitys
12 kk muutos

Lähteet: Suomen Pankki, FK, Suomen Sijoituslaitos Oy

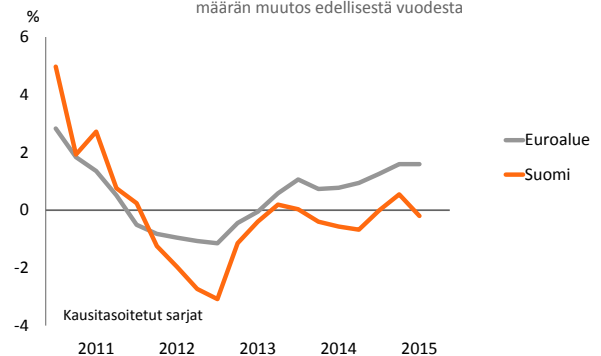
Euriborit ja ohjaukorko

Lähde: Suomen Pankki

BKT

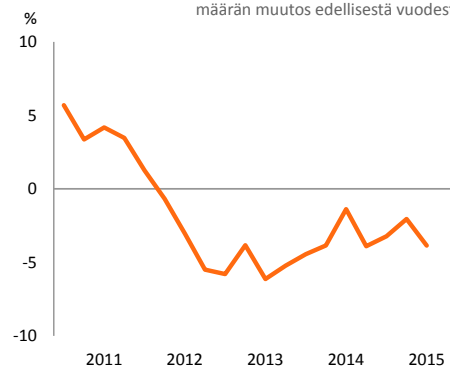
määrän muutos edellisestä vuodesta

Lähteet: Eurostat, Tilastokeskus

Investoinnit

määrän muutos edellisestä vuodesta

Lähde: Tilastokeskus

Tulosanalyysi, milj. €

	1-12/2015	1-12/2014	Muutos, %	10- 12/2015	10- 12/2014	Muutos, %	7-9/2015
Pankkitoiminta	642	571	12,5	112	112	0,0	174
Vahinkovakuutus	259	223	16,0	41	33	23,9	74
Varallisuudenhoito	213	167	27,6	45	22		40
Tulos ennen veroja	1 101	915	20,4	175	176	-0,3	299
Käyvän arvon rahaston muutos, brutto	-219	152		10	48	-78,3	-107
Tulos käyvin arvo in ennen veroja	883	1 067	-17,3	185	224	-17,2	192
Taloudellisen pääomavaateen tuotto, % *)	21,5	16,5	5,0*				
Taloudellisen pääomavaateen tuotto käyvin arvo in, % *)	17,7	19,1	-1,4*				
Tuotot							
Korkokate	1 026	1 043	-1,7	259	269	-3,8	256
Vahinkovakuutustoiminnan nettotuotot	639	589	8,5	142	138	2,7	154
Henkivakuutustoiminnan nettotuotot	278	197	41,0	68	29		61
Palkkiotuotot, netto	704	707	-0,5	161	175	-8,1	169
Kaupankäynnin ja sijoitustoiminnan nettotuotot	193	162	19,1	24	27	-8,4	40
Liiketoiminnan muut tuotot	54	55	-0,7	15	17	-9,3	10
Muut tuotot yhteensä	1 868	1 710	9,2	411	385	6,5	434
Tuotot yhteensä	2 894	2 753	5,1	669	654	2,3	690
Kulut							
Henkilöstökulut	781	741	5,4	208	190	9,6	172
Muut hallintokulut	420	414	1,5	126	101	25,0	90
Liiketoiminnan muut kulut	319	401	-20,4	81	102	-20,7	69
Kulut yhteensä	1 520	1 555	-2,3	415	393	5,7	331
Arvon alentumiset saamisista	78	88	-11,9	31	38	-19,5	10
Kertyneet uudet asiakasbonukset	197	189	4,5	50	48	4,8	50

*) 12 kk liukuva, muutos suhdeluvun muutoksena

Muita avainlukuja, milj. €

	31.12.2015	31.12.2014	Muutos, %
Saamiset asiakkailta	75 192	70 683	6,4
Henkivakuutustoiminnan varat	13 858	11 238	23,3
Vahinkovakuutustoiminnan varat	4 067	3 797	7,1
Velat asiakkaille	58 220	51 163	13,8
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	27 706	24 956	11,0
Oma pääoma	9 324	7 213	29,3
Tase yhteensä	125 145	110 427	13,3

OP Ryhmän toiminnalliset lähtökohdat

OP Ryhmän toiminta perustuu osuustoiminnallisiin arvoihin, vahvaan vakavaraisuuteen, osaavaan riskienhallintaan ja asiakkaiden kunnioittamiseen. Osuustoiminnallisia arvoja ovat ihmisläheisyys, vastuullisuus ja yhdessä menestyminen. OP Ryhmän perustehtävänä on luoda vahvan vakavaraisuutensa ja tehokkuutensa avulla kestävä taloudellista menestystä, turvallisuutta ja hyvinvointia omistaja-asiakkaille ja toimintaympäristölle.

OP Ryhmässä asiakkaan etu ohjaa kaikkea toimintaa. Jatkuva ja aktiivinen asiakkaan edun tavoittelu kiteytyy Ryhmän asiakaslupauksessa: "Olemme asiakkaitamme varten". Asiakas on aina ensin ja ansaitsee jakamattoman huomion. Ryhmän henkilöstön palvelusenteessa näkyy asiakkaiden arvostus. Ryhmän hallintohenkilöt tuovat vahvasti asiakkaan äänen päätöksentekoon ja toiminnan kehittämiseen.

Pitkäjänteinen asiakkaan ajattelu näkyy OP Ryhmässä jatkuvana uudistumisena. Palveluja ja tuotteita kehitetään asiakkaiden tarpeiden mukaisesti. Ryhmässä otetaan tehokkaasti huomioon erilaiset asiakasryhmät sekä finanssipalveluiden alueellinen kattavuus ja saatavuus. Laajasti eri puolilla Suomea sijaitsevat osuuspankit ja niiden toimipaikat yhdessä helppokäyttöisten sähköisten palveluiden kanssa mahdollistavat hyvän vuorovaikutuksen asiakkaiden ja paikallisen yhteisön kanssa.

Asiakasomisteisena toimijana OP Ryhmällä on liiketoimintaroolin rinnalla toinen vahva rooli eli yhteisöllinen rooli. Liiketoimintaroolissa ryhmä tuottaa asiakkaiden tarvitsemat palvelut kilpailukykyisesti sekä huolehtii toimintansa tehokkuudesta ja kilpailuetua luovasta vahvasta vakavaraisuudesta. Osuuskunta yritysmuotona luo yhteisöllisyyttä ja jatkuvuutta ryhmän toimintaympäristössä. Yhteisöllisessä roolissa ryhmä kantaa vastuuta niin omistaja-asiakkaista kuin laajemminkin yhteiskunnasta ja paikallisyhteisöstä. Liiketoimintaroolissa onnistuminen mahdollistaa yhteisöllisen roolin toteuttamisen.

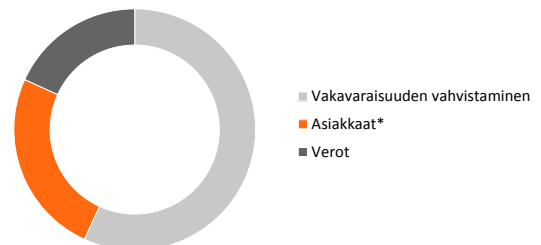
Vahva vakavaraisuus mahdollistaa OP Ryhmälle kaksoisroolin toteuttamisen. Ryhmä ylläpitää selvästi sääntelyn edellyttämää korkeampaa vakavaraisuutta turvatakseen rooliaan talouden rahoittajana ja vakuuttajana myös talouden taantumien pitkittyessä. Samaan aikaan ryhmän riskinotto suhteessa riskinkantokykyyn pidetään strategian mukaisesti maltillisena.

Asiakkaat omistavat OP Ryhmän. OP Ryhmässä asiakkuus ja omistajuus yhdistyvät. Perustaltaan osuustoiminnallisena toimijana OP Ryhmän tavoitteena ei ole voiton maksimointi omistajille, vaan osuuskunnan omistaja-asiakkaiden tarvitsemien palvelujen tuottaminen mahdollisimman tehokkaasti. Liiketoiminnan tuloksesta merkittävä osa palautuu omistaja-asiakkaille. Loppuosa tuloksesta jää ryhmän taseen vahvistamiseen ja luotonantokyvyn turvaamiseen. Taloudellisten etujen lisäksi omistaja-asiakkailla on aito vaikutusmahdollisuus oman osuuspankkinsa päätöksentekoon ja sitä kautta oman lähiseutunsa kehittämiseen.

OP Ryhmän liiketoiminnan hyöty ja lisäarvo kanavoituvat asiakassuhteen kautta omistaja- ja muille asiakkaille. Osuuspankit käyttävät tuloksensa asiakkaiden hyväksi keskittämisetuina ja muina taloudellisina etuina sekä palvelukyvyyn kehittämisenä. Osuuspankit ovat useilla

paikkakunnilla yksi suurimmista veronmaksajista. Liiketoiminnan edellyttämien kulujen jälkeen OP Ryhmän tuotot käytettiin katsauskaudella seuraavasti:

Arvio vuoden 2015 tuloksen käytöstä

*Asiakkaat = asiakasbonukset, vakuutuslennukset ja korot omistaja-asiakkaiden sijoituksille

Arvio vahvistetaan tilikauden päättymisen jälkeen.

Ryhmän toiminnalla on myös muita, laajempia välillisiä vaikutuksia sekä paikallisen että valtakunnallisen talouden elinvoimaisuuteen.

Ryhmän tulos ja tase

Tammi-joulukuu

OP Ryhmän tulos ennen veroja kasvoi 20,4 prosenttia 1 101 miljoonaan euroon (915). Tulos on lähes 10 prosenttia suurempi kuin edellinen ennätystulos vuodelta 2007. Tulosta paransi erityisesti muiden tuottojen 9 prosentin kasvu. Vahinko- ja henkivakuutuksen nettotuotot kasvoivat parantuneen vakuutustoiminnan kannattavuuden seurauksena. Nettopalkkiotuotot olivat vertailukauden tasolla. Asunnonvälityspalkkiot ja antolainauspalkkiot jäivät vertailukaudesta, kun taas rahastoihin liittyvät palkkiot ja maksuliikenteen palkkiot kasvoivat. Kaupankäynnin nettotuotot kasvoivat johdannaistuloksen ansiosta. Arvopapereiden myyntivoitot kasvattivat sijoitustoiminnan nettotuottoja.

Ryhmän korkokate laski 1,7 prosenttia 1 026 miljoonaan euroon. Vähittäis- ja yritys pankkitoiminnan korkokate kasvoi, mutta Markets-toimintojen ja likviditeettireservin korkokate aleni. Likviditeettireservin korkokatetta supisti joukkolainojen luottoriskimarginaalien kaventuminen ja tiukentuvaan likviditeettisääntelyyn valmistautuminen. Markets-toimintojen alentunutta korkokatetta kompensoi Markets-toimintojen muiden tuottojen kasvu.

Ryhmän kulut laskivat 2,3 prosenttia ja olivat 35 miljoonaa euroa pienemmät kuin vertailukaudella. Henkilöstökuluja kasvatti eläkekulujen 40 miljoonan euron kasvu sekä keskusyhteisökonsernin uudelleenjärjestelyihin liittynyt 9 miljoonan euron kertaluonteinen kulu. Eläkekuluja kasvatti muun muassa vuoden lopussa vahvistettu eläkelakien muutos. Palkat ja palkkiot olivat vertailukauden tasolla. Muita kuluja kasvattivat uusien liiketoimintojen laajentumisen lisäksi ryhmän sisäisiin omistusjärjestelyihin ja Vallilan toimitilojen uudelleenrakentamiseen liittyvät kertaluonteiset, yhteensä 18 miljoonan euron kuluerät. ICT-kulut kasvoivat 5,7 prosenttia ja olivat 11 miljoonaa euroa

suuremmat kuin vertailukaudella. Vertailukaudella muita kuluja kasvattivat yhteensä 72 miljoonan euron suuruiset lakisääteiset talletussuojarahaston kannatusmaksut ja pankkivero sekä Pohjola Pankin osakkeiden lunastukseen liittyvät 12 miljoonan euron kertaluonteiset kulut.

Tulosta heikentäviä, eri tuloslaskelmaeriin kohdistuneita arvonalentumisia kirjattiin yhteensä 114 miljoonaa euroa (113), joista 78 miljoonaa euroa (88) kirjattiin luotoista ja muista saamisista. Nettomääräiset arvonalentumiset luotoista ja muista saamisista olivat matalalla 0,10 prosentin tasolla (0,12) luotto- ja takauskannasta.

Ryhmän tilikauden tuloverot olivat 251 miljoonaa euroa (337). Efektiivinen verokanta oli 22,5 prosenttia (33,6). Ryhmän tuloverot olivat laskennallisten verojen muutoksen jälkeen 249 miljoonaa euroa (308). Efektiivistä verokantaa kasvatti OP Ryhmän sisäisiin omistusjärjestelyihin liittyvistä kaupoista syntynyt 37 miljoonan euron (109) luovutusvoittovero.

Pankkitoiminnan tulos ennen veroja oli 642 miljoonaa euroa (571). Pankkitoiminnan tuloskehitystä tuki tuottojen kasvu sekä kulujen supistuminen. Pankkitoiminnan korkokate kasvoi, mikä johtui luottokannan kasvusta ja keskimääräisen marginaalitason noususta sekä talletusvarainhankinnan kustannusten laskusta. Nettopalkkiotuotot kasvoivat varallisuudenhoitoon ja vahinkovakuutukseen liittyvien palkkioiden kasvettua. Kulut supistuivat 2,5 prosenttia 1 037 miljoonaan euroon. Vertailukaudella liiketoiminnan muita kuluja kasvattivat lakisääteiset talletussuojarahaston kannatusmaksut ja pankkivero, jotka olivat pankkitoiminnassa yhteensä 70 miljoonaa euroa.

Vahinkovakuutuksen tulos ennen veroja oli 259 miljoonaa euroa (223). Operatiivinen yhdistetty kulusuhde oli 87,3 prosenttia (89,4). Maksutulon kasvu oli korvauskulujen kasvua nopeampaa. Vakuutusvelan diskonttokoron muutos kasvatti korvauskuluja 62 miljoonaa euroa (62), mikä heikensi operatiivista yhdistettyä kulusuhdetta 4,5 prosenttiyksikköä. Liikekulusuhde laski 0,7 prosenttiyksikköä 17,7 prosenttiin. Tuloslaskelmaan kirjatut sijoitustoiminnan nettotuotot supistuivat vertailukaudesta 7 miljoonaa euroa.

Varallisuudenhoidon tulos ennen veroja oli 213 miljoonaa euroa (167). Tulos parani vertailukaudesta henkivakuutuksen parantuneen vakuutustoiminnan kannattavuuden seurauksena. Segmentin nettopalkkiotuotot supistuivat vertailukaudesta 5,6 prosenttia.

OP Ryhmään on siirtynyt 19.5.2015 alkaen kuusi aiemmin POP Pankki -ryhmään kuulunutta pankkia. Pankkien tilinpäätökset on yhdistelty siirtymästä lähtien ryhmän lukuihin. Yhdistelyn seurauksena ryhmän korkokate kasvoi 9 miljoonaa euroa, nettopalkkiotuotot 3 miljoonaa euroa ja kulut 10 miljoonaa euroa. Kokonaisuudessaan tulosvaikutus oli lievästi positiivinen. Yhdistelyn seurauksena ryhmän luottokanta kasvoi siirtymähetkellä 643 miljoonalla eurolla ja talletuskanta 694 miljoonalla eurolla.

Tulos käyvin arvoin ennen veroja oli 883 miljoonaa euroa (1 067). OP Ryhmän käyvän arvon rahasto ennen veroja oli tilikauden lopussa 302 miljoonaa euroa (531).

Tilikauden lopussa oma pääoma oli 9,3 miljardia euroa (7,2). Oma pääomaa kasvattivat ryhmän tulos sekä Tuotto-osuuksien liikkeeseenlaskut. Tilikauden lopussa omaan pääomaan sisältyi Tuotto-osuuksia 2,5 miljardia euroa (1,6),

josta irtisanottujen Tuotto-osuuksien osuus oli 0,3 miljardia euroa. Keskusyhteisön johtokunta päätti maaliskuussa 2015 nostaa Tuotto-osuuksien tavoitetasoa 0,4 miljardilla 2,3 miljardiin euroon. Tuotto-osuuksien määrä on käytännössä saavuttanut tavoitemääränsä.

Loka-joulukuu

Neljännän vuosineljänneksen tulos ennen veroja oli 175 miljoonaa euroa, kun se vertailukaudella oli 176 miljoonaa euroa. Henkivakuutuksen ja kaupankäynnin nettotuotot kasvoivat. Nettopalkkiotuotot ja sijoitustoiminnan nettotuotot supistuivat. Kulut kasvoivat 22 miljoonaa euroa 415 miljoonaan euroon. Kuluja kasvattivat eläkekulujen 23 miljoonan euron kasvu ja ICT-kulujen 20 miljoonan euron kasvu. Vertailukauden liiketoiminnan muihin kuluihin sisältyi kertaluonteisia kulueriä ja niiden oikaisuja sekä lakisääteisiä talletussuojarahaston kannatusmaksua ja pankkiveroa, jotka olivat yhteensä 8 miljoonaa euroa.

Neljännän vuosineljänneksen tulos supistui merkittävästi edellisestä vuosineljänneksestä. Suurin yksittäinen syy tuloksen supistumiseen oli kulujen kasvu. Kulut kasvoivat 85 miljoonaa euroa 415 miljoonaan euroon merkittävilta osin kertaluonteisista kuluista ja kulujen kausiluonteisuudesta johtuen. Henkilöstökulut kasvoivat 36 miljoonaa euroa edellisestä vuosineljänneksestä, josta eläkekulujen osuus oli 16 miljoonaa euroa. Vahinkovakuutuksen nettotuotot olivat korvauskulujen kasvun johdosta 12 miljoonaa euroa pienemmät kuin edellisellä vuosineljänneksellä. Sijoitustoiminnan nettotuotot supistuivat 15 miljoonaa euroa sijoituskiinteistöjen nettotuottojen jäätyä 10 miljoonaa euroa edellisestä vuosineljänneksestä. Arvonalentumiset luotoista ja muista saamisista kasvoivat edellisestä vuosineljänneksestä 21 miljoonaa euroa 31 miljoonaan euroon.

OP Ryhmän taloudelliset tavoitteet

Katsauskauden lopussa OP Ryhmä saavutti kaikki keskeiset taloudelliset tavoitteensa.

OP Ryhmän taloudelliset tavoitteet	31.12.2015	31.12.2014	Tavoite
Rahoitus- ja vakuutusryhmittymien valvonnasta annetun lain mukainen vakavaraisuus, %	207	189	160 %
CET1-vakavaraisuus, %	19,5	15,1	18 %*
Taloudellisen pääomavaateen tuotto, % (12 kk liukuva)	21,5	16,5	20 %
Tuottojen ja kulujen kasvueron ryhmätaso, %-yks. (3 vuoden aikana)	21,1	14,0	> 0
Tuottojen ja kulujen kasvueron pankkitoiminta, %-yks. (12 kk liukuva)	4,1	9,6	> 0
Tuottojen ja kulujen kasvueron varallisuudenhoito, %-yks. (12 kk liukuva)	18,6	18,6	> 0
Vahinkovakuutuksen operatiivinen yhdistetty kulusuhde, %	87,3 %	89,4 %	< 92 %

* Vuoden 2016 loppuun mennessä

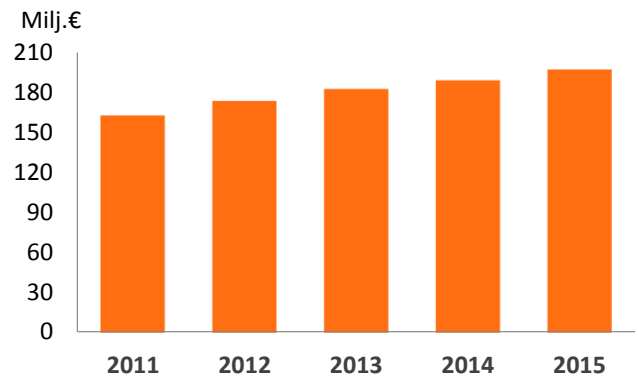
Asiakkuudet ja asiakasedut

OP Ryhmän omistaja-asiakkaiden määrä kasvoi vuoden aikana 57 000:lla 1 491 000:een. Osuuspankkien omistaja-asiakkaiden sijoitukset osuuspankkien Tuotto-, jäsen- ja lisäosuuksiin olivat joulukuun lopussa yhteensä 2,8 miljardia euroa (1,9).

OP Ryhmän asiakasmäärä (ilman ryhmään siirtyneiden POP Pankkien asiakkaita) Suomessa oli joulukuun lopussa 4 303 000. Henkilöasiakkaiden määrä oli 3 869 000 ja yritysasiakkaiden määrä 434 000. Pankki- ja vahinkovakuutustoiminnan yhteisten asiakkaiden määrä kasvoi vuodessa 66 000:lla 1 656 000:een. Ryhmään siirtyneillä POP Pankeilla oli lähes 90 000 asiakasta.

Osuuspankkien omistaja-asiakkaiden ja Helsingin OP Pankin asiakkaiden pankki- ja vakuutusasioinnista kertyy OP-bonuksia. Pankki- ja vakuutuspalveluiden keskittämisestä OP-bonusasiakkaille tammi-joulukuussa kertyneiden uusien bonusten arvo oli yhteensä 197 miljoonaa euroa (189). Bonuksia käytettiin pankki- ja varallisuudenhoitopalveluihin yhteensä 99 miljoonaa euroa (98) ja vahinkovakuutuslaitosten vakuutusmaksuihin 101 miljoonaa euroa (95) OP-bonuksia käytettiin 2 023 000 vakuutuslaskuun (1 912 000), joista 273 000 laskua (255 000) maksettiin kokonaan bonuksilla. Vuoden 2015 lopussa bonusten kertymistä uudistettiin poistamalla aikaisemmin käytössä ollut 5 000 euron asiointiraja. Bonuksia kertyy nyt kaikesta bonuksiin oikeuttavasta asiointista ilman asiointirajaa. Muutoksen ansiosta aikaisempaa useampi omistaja-asiakas hyötyy bonuksista.

Kertyneet uudet asiakasbonukset

Vahinkovakuutuksen etuasiakastalouksille annettiin katsauskaudella 79 miljoonaa euroa (73) keskittämisalennuksia.

Osuuspankit maksoivat Tuotto- ja lisäosuuksille korkoa vuodelta 2014 yhteensä 27 miljoonaa euroa (11). Katsauskaudella kertyneen Tuotto- ja lisäosuuksille maksettavan koron arvioidaan olevan yhteensä 68 miljoonaa euroa. Tuotto-osuuksien tuottotavoite on 3,25 prosenttia ja se lasketaan sijoitusten tekopäivästä lähtien.

Monikanavaiset palvelut

Ryhmän monikanavainen palveluverkosto koostuu konttori-, verkko-, puhelin- ja mobiilipalveluista. Henkilökohtaista asiakaspalvelua tarjotaan sekä konttoreissa että digitaalisesti. Ryhmän tavoitteena on tarjota toimialan paras monikanavainen asiakaskokemus.

Asiakaskäyttäytymisen muutos ja yleinen asiakkaiden arjen digitalisoituminen muuttavat tulevaisuudessa merkittävästi finanssitoimijoiden tapaa kohdata asiakas. Ryhmä pyrkii tarjoamaan kuhunkin asiakkaan tarpeeseen sopivan kanavan ja mahdollistamaan sujuvan siirtymän kanavasta toiseen.

OP on investoinut merkittävästi verkko- ja mobiilipalveluiden kehittämiseen. Digitaaliset palvelut ovat asiakkaiden pankki-, vakuutus- ja varallisuudenhoitopalveluiden päivittäisasiointin pääasiallisia kanavia. OP-mobiiliin on panostettu katsauskaudella muun muassa kehittämällä palveluita aiempaa käyttäjäystävällisemmiksi ja kattavammiksi sekä tuomalla siihen uusia ominaisuuksia. Mobiilissa on nyt saatavilla pankki-, vahinkovakuutus- ja varallisuudenhoitopalveluita. Katsauskaudella OP-mobiilissa kehitettiin esimerkiksi varallisuudenhoito sijoitusten raportointia. Myös vahinkovakuutusten vahinkojen ilmoittaminen sovelluksessa tuli mahdolliseksi. OP-mobiiliin käyttäjämäärä on noussut jo op.fi:n tasolle. Op.fi:n kuukausittainen käyntien määrä oli vuonna 2015 keskimäärin 10,3 miljoonaa, OP-mobiiliin 7,6 miljoonaa ja Pivo- mobiililompakkosovelluksen 1,7 miljoonaa.

Verkko- ja mobiilipalveluiden kasvusta huolimatta Ryhmällä on edelleen maan kattavin konttoriverkosto, johon kuuluu noin 450 toimipaikkaa ympäri maata. Oman konttoriverkoston toimintaa tukee lisäksi laaja asiamies- ja kumppanuusverkosto, jonka merkitys on erityisen suuri vahinkovakuutusten myynnissä.

Asiakaskäyttäytymisen ja palvelukysynnän muuttuessa myös konttorikonsepteja uudistetaan. Esimerkki uudeltaisesta tulevaisuuden konttorista on Vallilan korttelin toimitilojen yhteyteen syyskuussa 2015 avattu toimipiste. Vallilan konttorissa tavoitellaan parasta mahdollista asiakaskokemusta digitaalisuutta hyödyntäen. Konttori toimii myös koko ryhmän testilaboratoriona uusille toimintamalleille ja työkaluille.

Konttoreiden lisäksi asiakkaille on tarjolla henkilökohtaista palvelua puhelimitse ja verkkoneuvotteluissa. Verkkoneuvotteluissa asiakkaat ovat yhteydessä asiantuntijaan videokuvalla ja äänellä.

Ryhmä on laajasti läsnä yleisimmässä sosiaalisen median kanavissa, joissa sillä on yhteensä yli 200 000 seuraajaa. Asiakkaat tavoitetaan erityisesti Facebookissa ja Twitterissä. Niissä julkaistaan ajankohtaisia asiakkaita ja muita sidosryhmiä kiinnostavaa tietoa ja vastataan myös asiakkaiden esittämiin yleisiin kysymyksiin. Ryhmän valtakunnallisten some-tilien lisäksi monilla osuuspankeilla on omat Facebook-sivut, joilla ne jakavat paikalliselle asiakaskunnalle suunnattuja julkaisuja.

Ryhmä haluaa tavoittaa asiakkaat siellä, missä se on heille luontevinta, ja kartoittaa siksi jatkuvasti uusia kohtaamistapoja. Vuoden 2015 aikana OP Ryhmä liittyi ensimmäisenä finanssitoimijana erityisesti nuorten suosimaan pikaviestipalvelu Snapchatiin ja lähetti ensimmäisen videolähetyksen Periscope-suoratoistopalvelussa.

Ryhmä avaa toisen yksityissairaalan Tampereella tämän hetken arvion mukaan kesällä 2016. Sairaalan perustaminen on osa vuoden 2014 lopussa hyväksytyä terveyden ja hyvinvoinnin kehitysohjelmaa, jossa linjattiin ryhmän sairaalatoiminnan maantieteellisestä laajentamisesta sekä laajentumisesta ortopediasta muille erikoisaloille.

Pohjola Pankin osakkeiden lunastusmenettely

Keskuskauppakamarin lunastuslautakunnan nimeämä välimiesoikeus antoi 20.2.2015 päätöksen Pohjolan vähemmistöosakkeenomistajien osakkeita koskevassa lunastusmenettelyssä. Päätöksen mukaan Pohjolan osakkeen lunastushinta oli 16,13 euroa osakkeelta, joka vastasi OP Osuuskunnan Pohjolan osakkeita koskevassa vapaaehtoisessa julkisessa ostotarjouksessa tarjoamaa hintaa. Välimiesoikeuden päätöksestä ei valitettu, joten päätöksen mukainen lunastushinta jäi lopulliseksi.

Kilpailu- ja kuluttajaviraston selvityspyyntö

OP Ryhmä sai 14.12.2015 Kilpailu- ja kuluttajavirastolta selvityspyynnön, jonka taustalla on If Vahinkovakuutusyhtiö Oy:n viranomaisille tekemä toimenpidepyyntö. Viranomaiset selvittävät OP Ryhmän markkina-aseman vähittäispankkipalveluissa ja vahinkovakuutus tuotteiden hinnoittelun.

Toimenpidepyynnöstä johtuen OP Ryhmään kuuluvat yhteisöt pidättäytyivät toistaiseksi yhteisestä edunvalvontatyöstä Finanssialan Keskusliitossa työmarkkina-asioita lukuun ottamatta.

Vakavaraisuus

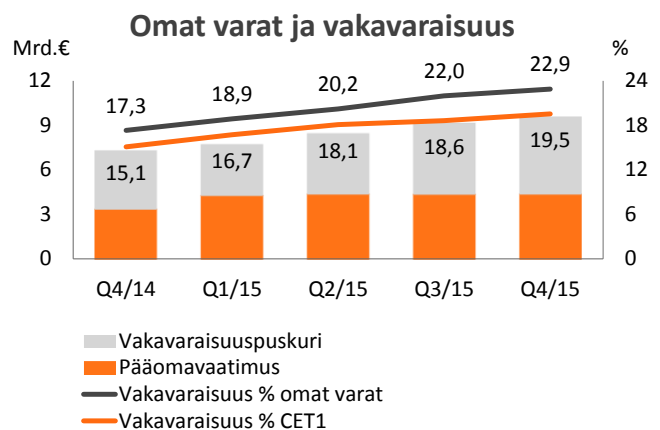
Rahoitus- ja vakuutusryhmittymän valvonnasta annetun lain mukainen vakavaraisuus

Rahoitus- ja vakuutusryhmittymän (Rava) valvonnasta annetun lain mukaan lasketut OP Ryhmän omat varat ylittivät katsauskauden lopussa laissa määritellyn vähimmäismäärän 4,6 miljardilla eurolla (3,0). Rava-puskuria kasvattivat ryhmän tulos ja Tuotto-osuuksien liikkeeseenlaskut sekä luottolaitosvakavaraisuuden riskipainotettujen erien lasku ja toisaalta puskuria laski luottolaitosvakavaraisuudessa vuoden alusta käyttöön otettu kiinteä 2,5 prosentin lisäpääomapuskuri. Kiinteä lisäpääomapuskuri nosti luottolaitosvakavaraisuuden pääomavaatimuksen 8 prosentista 10,5 prosenttiin riskipainotetuista eristä laskettuna. Ryhmän omien varojen määrä suhteessa vähimmäispääomavaatimukseen oli 207 prosenttia (189). Kiinteä lisäpääomavaatimus alensi suhdelukua 54 prosenttiyksikköä. Lisäpääomavaatimusten seurauksena Rava-vakavaraisuus ei enää kuvaa Rava-ryhmittymän pääomien minimitasoa, vaan tasoa, jonka puitteissa ryhmittymä voi toimia ilman puskurien alituksesta seuraavia viranomaisvelvoitteita. Ryhmään siirtyneiden POP Pankkien vaikutus vakavaraisuuteen oli vähäinen.

Luottolaitosvakavaraisuus

Ryhmän CET1-ydinvakavaraisuus oli katsauskauden lopussa 19,5 prosenttia (15,1). Tuotto-osuuksien liikkeeseenlaskut kasvattivat ydinvakavaraisuutta 2,2 prosenttiyksikköä. Yritysvastuiden päivitetty maksukyvyttömyyden todennäköisyydet (PD) otettiin käyttöön ensimmäisellä vuosineljänneksellä valvojalta saadun luvan mukaisesti. Käyttöönotto paransi ydinvakavaraisuutta 0,8 prosenttiyksikköä. Etuuspoijaisten eläkejärjestelyiden (IAS 19) uudelleen määrittämisestä johtuvat voitot kasvattivat katsauskaudella ryhmän ydinvakavaraisuutta noin 0,9 prosenttiyksikköä.

OP Ryhmän luottolaitostoiminnan vakavaraisuus on vahva suhteessa lakisääteiseen ja viranomaisen asettamiin vakavaraisuusvaatimuksiin. Lakisääteinen minimi vakavaraisuussuhteelle on 8 prosenttia ja ydinpääomalle 4,5 prosenttia. Luottolaitoslain mukainen 2,5 prosentin kiinteä lisäpääomavaatimus nostaa käytännössä alarajan vakavaraisuussuhteelle 10,5 prosenttiin ja ydinvakavaraisuussuhteelle 7 prosenttiin.

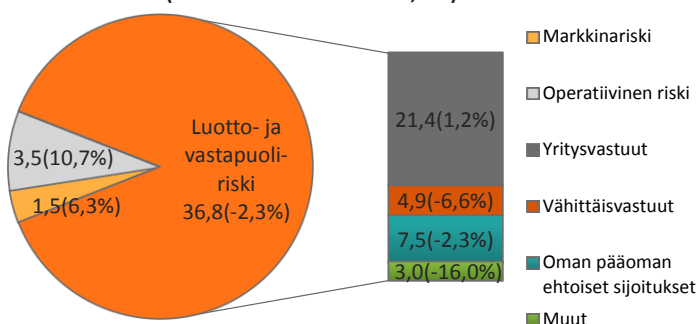

Ryhmän luottolaitostoiminnan ydinpääoma oli katsauskauden lopussa 8,2 miljardia euroa (6,4).

Ydinpääomaa kasvattivat Tuotto-osuuksien liikkeeseenlaskut, pankkitoiminnan tulos, IAS 19 -erät sekä osingot ryhmän vakuutusyhteisöiltä. Katsauskauden lopussa Tuotto-osuuksia oli ydinpääomissa 2,5 miljardia euroa.

Riskipainotetut erät olivat katsauskauden lopussa 41,8 miljardia euroa (42,3), eli 1,0 prosenttia pienemmät kuin viime vuoden lopussa. Yritysvastuiden päivitetty PD-tasot laskivat riskipainotettuja erää noin 4,2 prosenttia. PD-muutokset huomioiden yritysvastuiden keskimääräiset riskipainot nousivat hieman. Muiden olennaisten vastuuryhmien keskimääräiset riskipainot alenivat hieman.

**Riskipainotetut erät 31.12.2015,
yhteensä 41,8 mrd.€
(muutos vuoden alusta -1,0 %)**

Oman pääoman ehtoihin sijoituksiin sisältyy ryhmän sisäisiä vakuutusyhtiöomistuksia riskipainotettuina erinä 6,5 miljardia euroa.

OP Ryhmä on lokakuussa 2015 saanut EKP:lta luvan käsitellä rahoitus- ja vakuutusryhmittymän sisäiset vakuutusyhtiösijoitukset riskipainotettuina erinä aiemman käytännön mukaisesti. Vakuutusyhtiösijoituksiin sovellettava menetelmä johtaa noin 280 prosentin riskipainoon. EKP on kuitenkin varannut mahdollisuuden luvan peruuttamiseen osana valvojan optioiden harmonisointia. Mahdollinen poikkeusluvan poistuminen ja siirtyminen vakuutusyhtiösijoitusten vähennyksikäsitteilyyn heikentäisi OP Ryhmän ydinvakavaraisuutta noin 0,6 prosenttiyksikköä. Käsitteilymuutoksella ei kuitenkaan olisi vaikutusta OP Ryhmän todelliseen riskinkantokykyyn.

Kansallisen lainsäädännön kautta implementoitavat vakavaraisuuden puskurivaatimukset korottavat pääomavaatimuksia edelleen. Heinäkuussa 2015 Finanssivalvonta päätti 7.1.2016 voimaan tulevaa muuta rahoitusjärjestelmän kannalta merkittävää luottolaitosta (O-SII) koskevaksi lisäpääomavaatimukseksi OP Ryhmälle 2 prosenttia. Uusi O-SII-puskuri alentaa voimaan tullessaan Rava-vakavaraisuussuhdelukua arviolta noin 22 prosenttiyksikköä. Ryhmä täyttää lisäpääomavaatimukset jo nykyisellään. Finanssivalvonta päätti joulukuussa 2015 olla toistaiseksi asettamatta pankeille syklisyyttä vähentävää lisäpääomavaatimusta, mutta aloitti valmistelut asuntolainojen riskipainojen korottamiseksi, jolla Finanssivalvonnan mukaan pyritään varautumaan kasvaneeseen järjestelmäriskiiin. Finanssivalvonta tekee makrovakauspäätöksen neljännesvuosittain.

Tulevissa säännöksissä on mukana velkaantumisasetetta kuvaava mittari eli vähimmäisomavaraisuusaste (Leverage Ratio). OP Ryhmän pankkitoiminnan

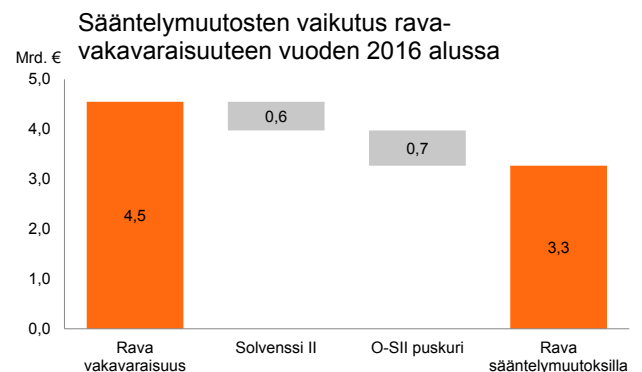
vähimmäisomavaraisuusaste on nykytulkintojen mukaan arviolta 7,2 prosenttia katsauskauden lopun luvuilla laskettuna säännösluonnosten mukaisen minimitason ollessa 3 prosenttia.

Vahinko- ja henkivakuutus

Vakuutussektorin vakavaraisuussäännökset muuttuvat vuoden 2016 alussa eivätkä ne kuulu 1.1.2016 voimaan tulleen vakuutusyhtiölain mukaan lakisääteisen tilintarkastuksen piiriin. Vakuutussektorin Solvenssi II -säännösmuutoksilla pyritään parantamaan vakuutusyhtiöiden omien varojen laatua, parantamaan yhtiöiden omaa riskienhallintaa, lisäämään pääomavaateen riskiperusteisuutta ja yhtenäistämään vakuutussektorin vakavaraisuussäännöksiä Euroopassa. Säännökset tulevat kiristämään pääomavaatimuksia ja toisaalta lisäämään omien varojen määrää, mikä laskee nettona Rava-vakavaraisuutta.

Solvenssi II	Vahinkovakuutus		Henkivakuutus	
	31.12.2015	31.12.2014	31.12.2015	31.12.2014
Omat varat, milj. €	972	804	1 078	804
Pääomavaade, milj. €	698	685	722	806
Solvenssi-suhde, %	139	117	149	100

Solvenssi II -luvut on esitetty ilman mahdollisia siirtymäsäännöksiä.

Rava-vakavaraisuuden suhdeluku alenee sääntelymuutosten seurauksena nykyisestä 207 prosentista 156 prosenttiin vuoden 2016 alussa.

Euroopan keskuspankin (EKP) valvonta

OP Ryhmä on EKP:n valvonnassa. EKP on asettanut OP Ryhmälle luottolaitoslain mukaisen harkinnanvaraisen lisäpääomavaatimuksen osana valvojan arvioon (SREP) liittyvää prosessia. Harkinnanvarainen lisäpääomavaatimus on ydinpääomien vaatimus huomioon ottaen 9,75 prosenttia. OP Ryhmän vahva vakavaraisuusasema ja korkea vakavaraisuustavoite huomioiden harkinnanvaraisella lisäpääomavaatimuksella ei ole käytännön vaikutusta OP Ryhmän vakavaraisuusasemaan tai liiketoimintaan. OP Ryhmän tietojen mukaan EKP:n valvonnassa oleville pankeille on asetettu vastaava yhdenmukaiseen vakavaraisuuden kokonaisarvioon perustuva lisäpääomavaatimus.

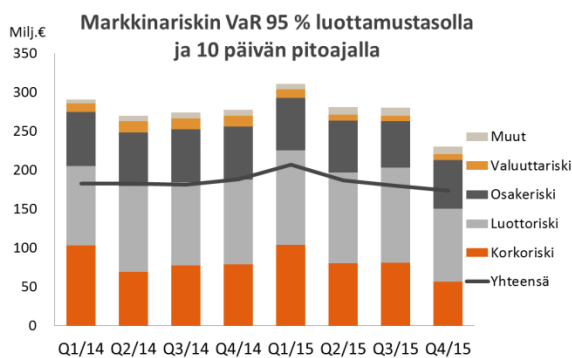
Riskiasema

OP Ryhmän riskiasema on säilynyt vakaana. Riskinkantokyky on vahva ja turvaa ryhmän liiketoiminnan edellytykset.

Vahva riskinkantokyky ja maltillinen tavoiteriskitaso auttoivat säilyttämään luottoriskiaseman vakaana tilanteessa, jossa toimintaympäristön tila jatkui haasteellisena.

OP Ryhmän rahoitus- ja maksuvalmius on hyvä. OP Ryhmän rahoituksen saatavuus on säilynyt hyvänä. Katsauskauden aikana ryhmä laski liikkeelle pitkäaikaisia joukkovelkakirjalainoja yhteensä 6,5 miljardin euron edestä. Talletusten osuus luottokannasta on säilynyt vakaana katsauskauden ajan.

OP Ryhmän markkinariskiasema oli katsauskaudella vakaa. Ryhmän markkinariskiä mittaava VaR-tunnusluku oli katsauskauden lopulla 174 miljoonaa euroa (188). Ryhmän markkinariskiä kuvaava VaR-tunnusluku sisältää vakuutusyhteisöjen kokonaistaseen, trading-toiminnan, likvideettireservin ja sisäisen pankin korkorisikoposition.

Operatiivisten riskien arvioidaan olevan maltillisella tasolla, vaikka ulkoistettuihin palveluihin liittyy edelleen kohonnutta riskiä. Vuoden 2015 aikana ryhmä on parantanut kykyään estää palvelunestohyökkäysten haitallisia vaikutuksia ja onnistunut hyökkäysten vaikutusten torjunnassa.

Ryhmän etuus pohjaisten eläkejärjestelyiden riskit liittyvät korko- ja markkinariskisiin, eläkkeiden tuleviin korotuksiin sekä eliniän odotteen pitenemiseen. Eläkevelvoitteen diskonttauksessa käytettävän korkotason muutoksella on olennainen vaikutus eläkevelvoitteen määrään. Katsauskaudella muihin laajan tuloksen eriin kirjattu etuus pohjaisten eläkejärjestelyiden nettovelan pieneneminen paransi katsauskauden laajaa tulosta ennen veroja 519 miljoonaa euroa.

Pankkitoiminta

Pankkitoiminnan keskeiset riskit ovat luottoriski ja markkinariski.

Pankkitoiminnan luottoriskiasema säilyi vakaana ja riskitasoltaan maltillisena. Ongelmasaamisten yhteismäärä oli 2,1 miljardia euroa (1,6). Ongelmasaamisilla tarkoitetaan yli 90 päivää erääntyneitä saamisia, muita riskillisiksi luokiteltuja saamisia sekä saamisia, joihin kohdistuu asiakkaan taloudellisista vaikeuksista johtuva lainanhoitojousto. Lainanhoitojoustot ovat asiakkaan

aloitteesta sovittuja helpotuksia alkuperäiseen maksuohjelmaan ja niillä pyritään auttamaan asiakasta selviytymään väliaikaisista maksuvaikeuksista. Osuuspankit pyrkivät toiminnallaan aktiivisesti löytämään ratkaisuja asiakkaiden väliaikaisten maksuvaikeuksien ylittämiseksi. Arvon alentumisten määrä pysyi alhaisena ja oli 0,10 prosenttia (0,12) luotto- ja takaukskannasta.

Luotto- ja takaukskanta kasvoi katsauskaudella 4,2 miljardia euroa 77,8 miljardiin euroon. Henkilöasiakkaiden osuus luotto- ja takaukskannasta oli 60 prosenttia (62). Henkilöasiakkaiden vastuiden kuudesta pääluokasta kahteen parhaimpaan luokkaan kuului 83 prosenttia (81) ja kahteen heikoimpaan luokkaan 3 (4) prosenttia vastuista. Yrityisasiakkaiden (ml. asuntoyhteisöt) vastuut muodostivat luotto- ja takaukskannasta 36 prosenttia (36). Yrityisasiakkaiden vastuista parhaimpiin ratingluokkiin 1-5,5 luokiteltujen vastuiden osuus oli 59 prosenttia (58) ja kahden heikoimman ratingluokan vastuut olivat 441 miljoonaa euroa (501) eli 1,2 prosenttia (1,5).

Yhdenkään asiakkaan asiakasriski ei vähennyserien ja muiden luottoriskin vähentämistekniikoiden jälkeen ylittänyt kymmentä prosenttia omista varoista. Asiakasriskejä kattavat pankkitoiminnan omat varat olivat 9,4 miljardia euroa (7,3).

Yritykset ja asuntoyhteisöt -sektorilla merkittävimmät toimialat vastuiden määrällä mitattuna olivat asuntojen vuokraus ja hallinta 21,9 prosenttia (21,6), muiden kiinteistöjen vuokraus ja hallinta 11,7 prosenttia (10,7) sekä kauppa 9,6 prosenttia (10,0). Asuntojen vuokraus ja hallinta -toimialan vastuista 91 prosenttia oli asuntoyhteisöjen vastuista ja 16 prosenttia on julkisyhteisöjen takaamia.

Vahinkovakuutus

Vahinkovakuutuksen keskeiset riskit ovat vahinkokehitykseen liittyvät vakuutustekniset riskit, vakuutusvelan katteena olevien sijoitusten markkinariskit, vakuutusvelan arvostamisessa käytetty korkotaso sekä vakuutusvelan diskonttokoron ja markkinakorkojen välinen ero.

Vahinkovakuutuksen vakuutusteknisissä riskeissä ei tapahtunut merkittäviä muutoksia. Vahinkovakuutuksen merkittävin markkinariski on markkinakorkojen laskun vakuutusvelan arvoa ja pääomavaadetta nostava vaikutus. Pitkien markkinakorkojen heilunnasta huolimatta Solvenssi II:n mukainen vakavaraisuusasema oli katsauskauden lopussa selvästi vahvempi kuin vuotta aiemmin. Sijoitusten riskitaso (VaR 95 %) oli tarkastelukauden lopussa hieman edellistä vuodenvaihdetta alempana. Sijoitussalkun osake- ja luottorisikejä on vähennetty. Salkun duraatiota on maltillisesti kasvatettu vakuutusvelan korkorisikin suojaukseen liittyen. Vakuutusvelan korkorisikiä on suojattu myös korkojohdannaisin.

Varallisuudenhoito

Varallisuudenhoidon keskeisimmät riskit ovat henkivakuutuksen sijoitusomaisuuden markkinariskit, vakuutusvelan arvostamisessa käytetty korkotaso sekä vakuutettujen elinajanodotteen ennakoitua nopeampi kasvu.

Henkivakuutuksen vakuutusteknisissä riskeissä ei tapahtunut merkittäviä muutoksia. Henkivakuutuksen Solvenssi II:n mukainen vakavaraisuusasema oli

katsauskauden lopussa selvästi vahvempi kuin vuotta aiemmin. Keskinäinen Henkivakuutusyhtiö Suomesta (Suomi-yhtiö) 31.12.2015 siirtynyt vakuutuskanta nosti sijoitussalkun markkina-arvoa noin 1,3 miljardia euroa, eli noin 30 prosenttia. Sijoitusten riskitaso (VaR 95 prosenttia) nousi kannansiirron takia noin 25 prosenttia. Kokonaistaseen markkinariskitaso siirtohetkellä ei muuttunut. Riskitaso ennen kannansiirtoa oli edellisen vuodenvaihteen tasolla. Katsauskaudella on vähennetty osake- ja luottoriskiä sekä kasvatettu maltillisesti salkun duraatiota vakuutusvelan korkoriskin suojaukseen liittyen. Vakuutusvelan korkoriskiä on suojattu myös korkojohdannaisin.

Muu toiminta

Muun toiminnan keskeiset riskit ovat likviditeettireservin luotto- ja markkinariskit sekä likviditeettiriskit. Markkinariski on merkitykseltään suurin likviditeettireserviin sisältyvissä saamistodistuksissa.

Likviditeettireservin sijoitusten määrän kasvusta huolimatta markkinariskit (VaR 95 prosenttia) laskivat katsauskaudella hieman allokaatiomuutosten seurauksena.

OP Ryhmä turvaa maksuvalmiutensa likviditeettireservillä, joka muodostuu pääasiassa talletuksista keskuspankkiin ja keskuspankkirahoituksen vakuudeksi kelpaavista saamisista. Likviditeettireservi ja muut varautumissuunnitelman mukaiset lisärahoituslähteet riittävät kattamaan vähintään kahden vuoden rahoitustarpeen tilanteessa, jossa tukkuvarainhankinta ei toimisi ja talletuskanta supistuisi maltillisesti.

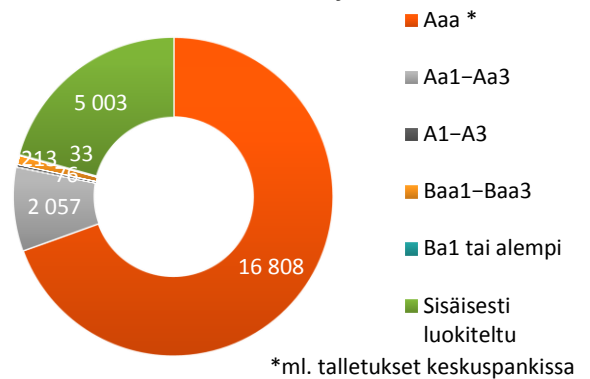
OP Ryhmän maksuvalmiutta ja likviditeettireservin riittävyttä seurataan maksuvalmiusvaatimusta mittaavalla LCR-suhdeluvulla. Siirtymäsäännösten mukaan LCR-suhdeluvun on oltava vähintään 60 prosenttia vuoden 2015 viimeisen neljänneksen aikana ja vähintään 100 prosenttia vuoden 2018 alusta alkaen. Euroopan komission delegoidun asetuksen mukaisesti laskettu OP Ryhmän LCR-suhdeluku oli joulukuun lopussa 116 prosenttia.

Likviditeettireservi

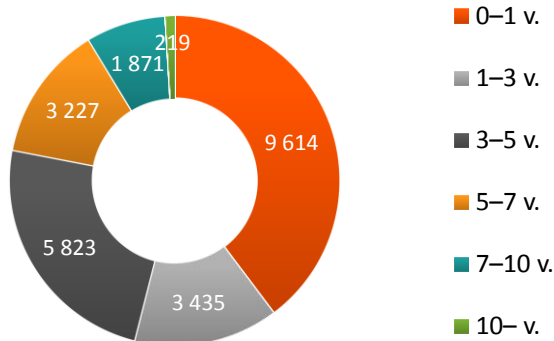
mrd.€	31.12.2015	31.12.2014	Muutos, %
Talletukset keskuspankissa	8,5	3,8	124
Vakuuskelpoiset saamistodistukset	10,6	7,8	35
Vakuuskelpoiset yritysluotot	4,3	4,3	0
Yhteensä	23,4	15,9	47
Ei vakuuskelpoiset saamiset	0,8	0,7	19
Likviditeettireservi markkina-arvoin	24,2	16,6	46
Vakuuden aliarvostus (Haircut)	-1,2	-1,1	12
Likviditeettireservi vakuusarvoin	23,0	15,5	48

Likviditeettireservi sisältää hyvän luottoluokituksen omaavien valtioiden, kuntien, rahoituslaitosten ja yritysten liikkeeseen laskemia saamistodistuksia, arvopaperistettuja saamisia ja vakuuskelpoisia luottoja. Likviditeettireserviin kuuluvat saamistodistukset on reservilaskelmassa arvostettu markkinoilta saataviin noteerauksiin.

Likviditeettireserviin luettavien rahoitusvarojen luottoluokitusjakauma 31.12.2015, milj.€

Likvideettireserviin luettavien
rahoitusvarojen maturiteettijakauma
31.12.2015, milj.€

Luottoluokitukset

Luokituslaitos	Lyhyt varain-hankinta	Näkymä	Pitkä varain-hankinta	Näkymä
Standard & Poor's	A-1+	Negatiivinen	AA-	Negatiivinen
Moody's	P-1	Vakaa	Aa3	Vakaa

Pohjola Pankki Oyj:llä on luottoluokitukset Standard & Poor's Credit Market Services Europe Limitedistä ja Moody's Investors Service Ltd:stä. Pohjolan luottokelpoisuutta arvioidessaan luottoluokituslaitokset ottavat huomioon koko OP Ryhmän taloudellisen aseman.

OP Ryhmän tai Pohjola Pankki Oyj:n luottoluokitukset eivät muuttuneet vuonna 2015.

Marraskuussa 2015 OP Ryhmä ja Pohjola Pankki Oyj irtisanoivat Fitchin luottoluokitusta koskevan sopimuksen päättymään 31.12.2015. Fitch vahvisti ja poisti 6.1.2016 OP Ryhmän ja Pohjola Pankki Oyj:n pitkien luottojen luokituksen A+ ja lyhyiden luottojen luokituksen F1.

Standard & Poor's vahvisti 2.12.2015 Pohjola Pankki Oyj:n pitkien luottojen luokituksen AA- ja lyhyiden luottojen luokituksen A-1+ ja säilytti näkymät negatiivisina.

Moody's vahvisti 29.6.2015 Pohjola Pankki Oyj:n pitkien luottojen luokituksen Aa3 ja lyhyiden luottojen luokituksen P-1 ja säilytti näkymät vakaina.

Strategiset kehitysohjelmat

Ryhmän keskusyhteisön hallintoneuvosto vahvisti kesäkuussa ryhmälle viisi uutta kehitysohjelmaa. Kehitysohjelmat ovat vastaus rajussa muutoksessa olevalle toimintaympäristölle sekä asiakaskäyttäytymisen muutoksesta kumpuavalle uudistamistarpeelle. Ohjelmat edellyttävät merkittäviä investointeja tuotteiden, palveluiden, teknologian ja osaamisen kehittämiseen.

Kehitysohjelmat linjaavat ryhmän asiakasomisteisen perustan vahvistamista, ryhmän varautumista digitaalisuuden esiin nostamiin mahdollisuuksiin ja haasteisiin sekä kolmen liiketoimintasegmentin kehittämisen isoja linjoja. Lisäksi aiemmin on hyväksytty ja käynnistetty terveyden ja hyvinvoinnin kehityshanke. Joulukuussa 2015 keskusyhteisön hallintoneuvosto päätti aloittaa strategian kokonaisvaltaisen uudistustyön.

Vuoden 2016 näkymät

Maailmantalouden kasvu on jäämässä keskimääräistä hitaammaksi. Euroalueen kasvun arvioidaan jatkuvan kohtuullisena. Suomen talouskasvu on ollut jo pitkään vaatimatonta. Vientikysynnän heikkous, hintakilpailukyvyyn rapautuminen sekä talouden rakenteiden hidas uudistaminen uhkaa jättää Suomen talouskasvun useaksi vuodeksi euroalueen kasvua selvästi hitaammaksi. Rakenteellisten muutosten läpivienti voi kiristää poliittista tilannetta, mikä saattaa puolestaan uhata kotimarkkinoiden elpymistä. Poikkeuksellinen maailmantalouden tila, jossa korkotasoa on matala ja keskuspankit tekevät massiivisia elvytystoimia, aiheuttaa myös merkittävää epävarmuutta tulevalle talouskehitykselle.

Suomen talouden heikko tila pitää finanssialan pitkän aikavälin kasvuodotuksia matalina. Matala korkotasoa rasittaa pankkien korkokatteita ja heikentää vakuutusyhteisöjen sijoitustuottoja. Matala korkotasoa tukee toisaalta asiakkaiden luotonhoitokykyä, joka on säilynyt vakaana pitkästä hitaan kasvun vaiheesta huolimatta. Finanssitoimialan vakavaraisuuden ja kannattavuuden merkitys on korostunut epävakaa toimintaympäristön ja sääntelyn kiristymisen takia.

OP Ryhmän vuoden 2016 tuloksen ennen veroja arvioidaan muodostuvan samantasoiseksi kuin vuonna 2015. Tulosarvion merkittävimmät epävarmuustekijät liittyvät epäsuotuisiin korko- ja sijoitusympäristön muutoksiin. Myös saamisten arvonalentumisten kehitykseen liittyy epävarmuutta.

Kaikki tässä tilinpäätöstiedotteessa esitetyt ennusteet ja arviot perustuvat tämän hetkiseen näkemykseen talouden kehityksestä. Toteutuvat tulokset voivat olla merkittävästi erilaiset.

Tilikauden jälkeiset tapahtumat

Visa Inc teki marraskuussa 2015 ostoparjouksen Visa Europe Ltd:n ostopa. Kaupan odotetaan varmistuvan vuoden 2016 ensimmäisellä vuosipuoliskolla, mutta se on ehdollinen viranomaisten suostumuksille. OP Osuuskunnan johtokunta hyväksyi ostoparjouksen osaltaan tammikuussa. Toteutuessaan kauppa tuo OP Ryhmälle alustavien ja vahvistamattomien laskelmien mukaan vuonna 2016 noin 70 miljoonan euron myyntivoiton.

OP Ryhmä ja Suomi-yhtiö aloittivat tammikuussa 2016 neuvottelut Suomi-yhtiön noin 3,2 miljardin euron yksilöllisen eläkevakuutuskannan luovuttamisesta OP-Henkivakuutus Oy:lle. Tavoitteena on laatia vakuutuskannan luovutussuunnitelma maaliskuun aikana ja saattaa asia yhtiökokouksen päätettäväksi keväen 2016 kuluessa.

Toiminta ja tulos liiketoimintasegmenteittäin

OP Ryhmän liiketoimintasegmentit ovat Pankkitoiminta, Vahinkovakuutus ja Varallisuudenhoito. Segmentteihin kuulumaton toiminta esitetään ryhmässä "Muu toiminta". Segmenttiraportointi laaditaan noudattaen OP Ryhmän tilinpäätöksen laatimisperiaatteita.

Liiketoimintasegmenttien tulostiivistelmä

Milj. €	Tuotot	Kulut	Muut erät *)	Tulos ennen veroja 1–12/2015	Tulos ennen veroja 1–12/2014	Muutos, %
Pankkitoiminta	1 927	1 037	-248	642	571	12,5
Vahinkovakuutus	561	302	0	259	223	16,0
Varallisuudenhoito	321	108	0	213	167	27,6
Muu toiminta	538	551	0	-13	-34	-61,2
Eliminoinnit	-454	-478	-24	0	-13	
Yhteensä	2 894	1 520	-272	1 101	915	20,4

*) Muissa erissä esitetty palautukset omistaja-asiakkaille ja OP-bonusasiakkaille sekä arvonalentumiset saamisista.

Pankkitoiminta

- Tulos ennen veroja oli 642 miljoonaa euroa (571). Tuotot kasvoivat 1,6 prosenttia ja kulut supistuivat 2,5 prosenttia.
- Kulu–tuotto-suhde parani 2 prosenttiyksikköä 54 prosenttiin.
- Luottokanta kasvoi 6,4 prosenttia vuodessa.
- Arvonalentumisten määrä, 77 miljoonaa euroa (86), oli 0,10 prosenttia (0,12) luotto- ja takauskannasta.

Pankkitoiminnan avainlukuja

Milj. €	1–12/2015	1–12/2014	Muutos, %
Tuotot			
Korkokate	1 108	1 092	1,4
Palkkiotuotot, netto	663	655	1,3
Kaupankäynnin ja sijoitustoiminnan nettotuotot	120	115	4,7
Liiketoiminnan muut tuotot	36	34	4,4
Tuotot yhteensä	1 927	1 896	1,6
Kulut			
Henkilöstökulut	472	446	5,9
Muut hallintokulut	370	345	7,1
Liiketoiminnan muut kulut	194	272	-28,6
Kulut yhteensä	1 037	1 063	-2,5
Arvonalentumiset saamisista	77	86	-10,2
Palautukset omistaja-asiakkaille ja kertyneet asiakasbonukset	171	176	-2,9
Tulos ennen veroja	642	571	12,5
Kulu–tuotto-suhde, %	53,8	56,1	-2,3
Milj. €			
Nostetut asuntoluotot	6 577	5 977	10,0
Nostetut yritysluotot	6 631	6 468	2,5
Välitetyt kiinteistökaupat, kpl	12 149	12 341	-1,6
Mrd. €	31.12.2015	31.12.2014	Muutos, %
Luottokanta			
Asuntoluotot	35,3	34,0	3,9
Yritysten luotot	18,5	16,9	9,3
Muut luotot	21,5	19,8	8,3
Luottokanta yhteensä	75,2	70,7	6,4
Takauskanta	2,6	2,9	9,5
Talletukset			
Käyttely- ja maksuliiketalletukset	34,7	29,8	16,6
Sijoitustalletukset	17,2	19,0	-9,4
Talletukset yhteensä	51,9	48,8	6,5

Markkinaosuus, %**	31.12.2015	31.12.2014	Muutos, %
Luottokannasta	34,9	34,4	0,6*
Talletuskannasta	37,1	37,6	-0,5*

* suhdeluvun muutos

** Ilman rahoitus- ja vakuutuslaitosten luottoja ja talletuksia

Luottokannan kasvu jatkui heikosta talouskasvusta huolimatta. Luottokanta kasvoi vuodessa 6,4 prosenttia yritys- ja asuntoyhteisöluottojen sekä kotitalouksien nostamien asuntoluottojen kasvun myötä. Nostettujen uusien asuntoluottojen määrä kasvoi vertailukaudesta 10 prosenttia.

Talletuskanta kasvoi vuodessa 6,5 prosenttia. Sijoitustalletusten määrä laski tammi–joulukuussa alhaisen korkotason ja määräaikaistalletusten laskeneiden marginaalien johdosta. Maksuliikettalletusten määrä sen sijaan kasvoi vuodessa 17 prosenttia pääasiassa yritysten ja yhteisöjen talletusten kasvun seurauksena.

Ryhmän markkinaosuus asuntoluotoissa kasvoi vuodessa 0,6 prosenttiyksikköä ja oli joulukuun lopussa 38,6 prosenttia. Yritysluottojen markkinaosuus kasvoi samalla ajanjaksolla 1,8 prosenttiyksikköä 37,5 prosenttiin (35,6). Ryhmän markkinaosuus euromääräisestä talletuskannasta nousi 2,0 prosenttiyksikköä 35,9 prosenttiin. Kun euromääräisestä talletuskannasta oikaistaan rahoitus- ja vakuutuslaitokset, markkinaosuus oli 37,1 prosenttia (37,6).

Osuuspankkien yhteenlaskettu Tuotto-, jäsen- ja lisäosuuksien määrä kasvoi vuoden aikana 0,9 miljardia euroa ja oli 2,8 miljardia euroa joulukuun lopussa.

OP Ryhmän Kiinteistökeskusten välittämien asuntokauppojen määrä laski 1,6 prosenttia vertailukaudesta.

OP Ryhmän #Suominousuun–hankkeeseen liittyviä lyhennysvapaita toteutettiin helmi–kesäkuun aikana lähes 100 000 lainaan. Näiden lainojen siirtyneet lyhennykset ovat yhteensä noin 450 miljoonaa euroa.

OP julkisti huhtikuussa uuden, yhden rahoitusprosessin toimintamallin yrityksille, jotka tarvitsevat sekä pankkilainaa että riskirahoitusta, mutta eivät ole valmiita luopumaan

nykyisestä omistuksestaan. Rahoituspaketilla tavoitellaan yrityksiä, joiden liikevaihto on 10–50 miljoonaa euroa.

Tulos

Pankkitoiminnan tulos ennen veroja kasvoi 642 miljoonaan euroon (571). Tuotot kasvoivat 1,6 prosenttia ja kulut supistuivat 2,5 prosenttia, minkä seurauksena kulu–tuotto-suhde parani 2,3 prosenttiyksikköä. Arvonalentumisten määrä, 77 miljoonaa euroa (86), oli 0,10 prosenttia luotto- ja takauskannasta (0,12).

Korkokate kasvoi 1 108 miljoonaan euroon (1 092) luottokannan kasvun sekä luottokannan keskimääräisen marginaalitason noustua ja talletusvarainhankinnan kustannusten laskettua. Markets-liiketoiminta-alueen korkokatteen laskun seurauksena pankkitoiminnan korkokatteen kasvu jäi 1,4 prosenttiin.

Pankkitoiminnan nettopalkkiotuotot kasvoivat 8 miljoonaa euroa 663 miljoonaan euroon (655). Varallisuudenhoitoon liittyvät palkkiot kasvoivat 14 miljoonaa euroa ja vahinkovakuutukseen liittyvät palkkiot 3 miljoonaa euroa.

Kaupankäynnin ja sijoitustoiminnan nettotuotot yhteensä kasvoivat 5 miljoonaa euroa.

Kulut supistuivat 2,5 prosenttia ja olivat 1 037 miljoonaa euroa (1 063). Vertailukaudella liiketoiminnan muita kuluja kasvattivat lakisääteiset talletussuojarahaston kannatusmaksut ja pankkivero, jotka olivat yhteensä 70 miljoonaa euroa.

Henkilöstökulut kasvoivat 26 miljoonaa euroa ja olivat 472 miljoonaa euroa (446) lähinnä henkilösivukulujen kasvettua.

Vahinkovakuutus

- Tulos ennen veroja oli 259 miljoonaa euroa (223). Tulos ennen veroja käyvin arvoon oli 171 miljoonaa euroa (272).
- Vakuutusmaksutuotot kasvoivat 7 prosenttia (5).
- Vakuutustekninen kannattavuus parani. Operatiivinen yhdistetty kulusuhde oli 87,3 prosenttia (89,4) ja operatiivinen liikekulusuhde 17,7 prosenttia (18,4). Yhdistetty kulusuhde oli 88,8 prosenttia (91,0).
- Sijoitustuotot käyvin arvoon olivat 2,3 prosenttia (6,7).

Vahinkovakuutuksen avainlukuja

Milj. €	1–12/2015	1–12/2014	Muutos, %
Vakuutusmaksutuotot	1 396	1 310	6,5
Korvauskulut	-972	-930	4,5
Liikekulut	-247	-242	2,1
Aineettomien hyödykkeiden poisto-oikaisu	-21	-21	-0,1
Vakuutustekninen kate	156	117	32,5
Sijoitustuotot- ja kulut	164	171	-4,2
Muut tuotot ja kulut	-61	-66	-7,2
Tulos ennen veroja	259	223	16,0
Käyvän arvon rahaston muutos, brutto	-87	49	
Tulos ennen veroja käyvin arvoon	171	272	- 36,9
Yhdistetty kulusuhde, %	88,8	91,0	
Operatiivinen yhdistetty kulusuhde, % *	87,3	89,4	
Operatiivinen vahinkosuhde, % *	69,6	71,0	
Operatiivinen liikekulusuhde, %	17,7	18,4	
Operatiivinen riskisuhde, %	64,2	65,0	
Operatiivinen toimintakulusuhde, %	23,1	24,4	
Sijoitusten tuotto käyvin arvoon, %	2,3	6,7	
Vastuunkantokyky, %	70,4	75,4	
Solvenssisuhde (Solvenssi II), %**	139,3	117,3	
Suurvahinkojen omalla vastuulla oleva korvausmeno	- 60	- 79	
Muutokset aiempina vuosina tapahtuneisiin vahinkoihin kohdistuviin varauksiin (run off -tulos)	32	27	

* Vertailukauden tunnuslukua on muutettu vastaamaan vuoden 2015 alusta sovellettua diskonttokoron muutoksen käsittelyä

** Luku esitetty ilman siirtymäsäännösten vaikutusta.

Henkilöasiakkaiden vakuutusmaksutuottojen kasvu jatkui. Yritysasiakkaiden vakuutusmaksutuotot kasvoivat talouden taantumasta huolimatta. Henkilö- ja yritysasiakkaiden kannattavuus parani. Vakuutusten myynti kasvoi hieman vertailukaudesta. Vahinkokehitys oli suotuisa leudon talven ja vertailukautta pienempien suurvahinkojen takia.

OP Ryhmän markkinaosuus vahinkovakuutuksen maksutulosta vuonna 2014 oli 31,5 prosenttia (30,3). Maksutulon markkinaosuudella mitattuna OP Ryhmä on selvästi Suomen suurin vahinkovakuuttaja.

Etuasiakastalouksien määrä kasvoi vuodessa 22 000 taloudella 677 000:een (655 000), joista jo 76 prosenttia (75) on myös keskittänyt pankkiasiointinsa OP Ryhmään.

Korvauspalvelun kehittäminen on ollut keskeisimpiä vahinkovakuutuksen painopisteitä. Erityisesti sähköistä asiointia on kehitetty niin verkko- kuin mobiilipalveluissa. OP-mobiiliin lanseerattiin katsauskaudella uusi vahinkoilmoituspalvelu. Vahinkoilmoituksista jo yli 50 prosenttia tulee verkon kautta, vapaaehtoisin henkilövahinkoihin liittyvistä ilmoituksista jo yli 75 prosenttia.

Sähköisten palveluiden hyödyntäminen vahinkovakuutusasioiden hoitamisessa on lisääntynyt merkittävästi. Viimeisen 12 kuukauden aikana

vakuutuspostinsa sähköisesti vastaanottavien asiakkaiden määrä on kasvanut 554 000 asiakkaaseen (365 000).

Tulos

Tulos ennen veroja kasvoi 259 miljoonaan euroon (223). Vakuutustekninen kannattavuus oli hyvä. Tuloslaskelmaan kirjatut sijoitusten nettotuotot laskivat 7 miljoonaa euroa. Tulos käyvin arvoon ennen veroja oli 171 miljoonaa euroa (272).

Vahinkovakuutuksen vakuutusvelan arvostusmallia muutettiin katsauskauden alussa siten, että eläkevastuiden diskonttokoron muutos huomioidaan jatkuvasti päivitettävänä eränä. Joulukuun lopussa keskimääräinen diskonttokorko oli 2,22 prosenttia. Diskonttokoron lasku kasvatti korvauskuluja 62 miljoonaa euroa (62). Diskonttokoron muutos vaikuttaa uuden arvostusmallin mukaisesti myös operatiivisten tunnuslukujen laskentaan. Vertailukauden operatiiviset tunnusluvut on muutettu tätä vastaaviksi. Diskonttokoron muutos heikensi operatiivista yhdistettyä kulusuhdetta 4,5 prosenttiyksikköä (4,7).

Operatiivinen yhdistetty kulusuhde oli 87,3 prosenttia (89,4). Operatiiviset tunnusluvut eivät sisällä poistoja yrityskaupan yhteydessä syntyneistä aineettomista hyödykkeistä.

Vakuutusmaksutuotot

Milj. €	1–12/2015	1–12/2014	Muutos, %
Henkilöasiakkaat	730	687	6,3
Yritysasiakkaat	609	568	7,3
Baltia	56	55	1,6
Yhteensä	1 396	1 310	6,5

Korvauskulut ilman diskonttokoron laskua kasvoivat 5 prosenttia vertailukaudesta. Suurvahinkokehitys jatkui suotuisana. Uusista omaisuuden ja toiminnan suurvahingoista aiheutuva korvausmeno oli vertailukautta pienempi. Tammi–joulukuussa kirjattiin 70 uutta (82) omaisuuden ja toiminnan suurvahinkoa, joiden omalla vastuulla oleva korvausmeno oli yhteensä 60 miljoonaa euroa (79). Tähän luokkaan kuuluvat yli 0,3 miljoonan euron vahingot. Lakisääteisten eläkkeiden korvausvastuun muutos oli vertailukautta suurempi. Tammi–joulukuussa eläkkeiden korvausvastuun muutos oli 16 miljoonaa euroa (12).

Muutokset aiempina vuosina tapahtuneisiin vahinkoihin, ilman diskonttokoron muutoksen vaikutusta, paransivat vakuutusteknistä katetta 32 miljoonaa euroa (27). Operatiivinen vahinkosuhde oli 69,6 prosenttia (71,0). Operatiivinen riskisuhde ilman korvausten välillisiä hoitokuluja oli 64,2 prosenttia (65,0).

Liikekulut kasvoivat 2 prosenttia myynti- ja kannanhoitopalkkioiden kasvun johdosta ja olivat 5 miljoonaa euroa suuremmat kuin vertailukaudella. Operatiivinen liikekulusuhde oli 17,7 prosenttia (18,4). Operatiivinen toimintakulusuhde, joka sisältää myös korvausten välilliset hoitokulut, oli 23,1 prosenttia (24,4).

Operatiivinen vakuutustekninen kate ja yhdistetty kulusuhde (CR)

	1–12/15		1–12/14	
	Kate milj. €	CR, %	Kate milj. €	CR, %
Henkilöasiakkaat	140	80,9	126	81,6
Yritysasiakkaat	32	94,7	7	98,8
Baltia	5	90,9	6	90,0
Yhteensä	177	87,3	139	89,4

Henkilöasiakkaiden kannattavuus parani maksutuottojen kasvun jatkuessa. Yritysasiakkaiden vahinkokehitys oli vertailukautta suotuisampi. Diskonttokoron lasku heijastuu erityisesti yritysasiakkaiden kannattavuuteen. Baltiassa kannattavuus heikkeni hieman suurvahinkojen takia.

Sijoitustoiminta

Sijoitusten tuotot käyvin arvoin olivat 74 miljoonaa euroa (236) eli 2,3 prosenttia (6,7). Sijoitustoiminnan tuotto neljännellä vuosineljänneksellä oli positiivinen osakkeiden markkina-arvon nousun vuoksi. Tulokseen kirjatut sijoitusten nettotuotot olivat 164 miljoonaa euroa (171).

Sijoituskannan jakauma

%	31.12.2015	31.12.2014
Joukkolainat ja korkorahastot	77	73
Vaihtoehtoiset sijoitukset	1	1
Osakkeet	7	7
Pääomasijoitukset	3	3
Kiinteistöt	10	11
Rahamarkkinat	3	5
Yhteensä	100	100

Vahinkovakuutustoiminnan sijoituskanta oli joulukuun lopussa 3 687 miljoonaa euroa (3 522). Korkosalkun luottoluokitusjakauma oli hyvä. Investointitasolle luokiteltujen sijoitusten osuus oli 93 prosenttia (94) ja 63 prosenttia (71) sijoituksista oli vähintään A– -luokitetuissa saamisissa. Korkosalkun jäljellä oleva keskimääräinen juoksuaika oli 5,7 vuotta (4,5) ja duraatio 5,2 vuotta (4,3).

Suorien joukkovelkakirjalainasijoitusten keskimääräinen tuotto oli eräpäivään instrumenttien hankintahinnalla laskettuna (running yield) 1,76 prosenttia (1,94).

Varallisuudenhoito

- Tulos ennen veroja oli 213 miljoonaa euroa (167). Tulos käyvin arvoihin ennen veroja oli 159 miljoonaa euroa (218).
- Henkivakuutuksen sijoitustoiminnan nettotuotot kasvoivat vertailukaudesta.
- Sijoitustuotot käyvin arvoihin olivat 2,4 prosenttia (6,0).
- Hallinnoitavien varojen bruttomäärä kasvoi vuodessa 12 prosenttia ja oli joulukuun lopussa 68 miljardia euroa.

Varallisuudenhoidon avainlukuja

Milj. €	1–12/2015	1–12/2014	Muutos, %
Nettopalkkiotuotot			
Rahastoista ja omaisuudenhoidosta	188	175	7,9
Henkivakuutuksesta	171	166	2,7
Kulut	163	133	22,5
josta kertyneet asiakasbonukset	23	18	26,6
Nettopalkkiotuotot yhteensä	196	208	-5,6
Henkivakuutuksen riskiliikkeen nettotuotot	21	20	7,0
Henkivakuutuksen sijoitustoiminnan nettotuotot	98	51	94,0
Muut tuotot	5	1	
Henkilöstökulut	32	32	-1,0
Muut kulut	76	80	-4,4
Tulos ennen veroja	213	167	27,6
Käyvän arvon rahaston muutos, brutto	-54	51	
Tulos käyvin arvoihin ennen veroja	159	218	-26,8
Mrd. €			
	31.12.2015	31.12.2014	Muutos, %
Hallinnoitavat varat (brutto)			
Sijoitusrahastot	21,7	17,5	24,3
Instituutioasiakkaat	23,5	23,5	-0,2
Private Banking	14,6	12,8	14,3
Sijoitussidonnaiset vakuutussäästöt	8,7	7,6	15,2
Hallinnoitavat varat (brutto) yhteensä	68,5	61,3	11,7
Milj. €			
	1–12/2015	1–12/2014	Muutos, %
Nettomyynti			
Sijoittaja- ja säästäjäasiakkaat	666	716	-7,0
Private Banking -asiakkaat	469	1 363	-65,6
Instituutioasiakkaat	-187	454	-141,2
Nettomyynti yhteensä	948	2 534	-62,6
Markkinaosuus, %			
	31.12.2015	31.12.2014	Muutos, %
Sijoitusrahastoista	22,2	20,5	1,7*

* Suhdeluvun muutoksena

Hallinnoitavien varojen bruttomäärä kasvoi katsauskaudella 11,7 prosenttia osakemarkkinoiden hyvän arvonkehityksen ja positiivisen nettomyynin seurauksena. Hallinnoitavat varat olivat 68,5 miljardia euroa (61,3) ja ne sisältävät 11 miljardia euroa OP Ryhmään kuuluvien yritysten varoja.

Nettomyynti pieneni vertailukaudesta kaikissa asiakassegmenteissä ja oli 948 miljoonaa euroa (2 534). Nettomyynin heikkeneminen johtui yleisten talousnäkömyiden epävarmuudesta.

Sijoittaja- ja säästäjäasiakkaiden määrä kasvoi katsauskaudella 26 000:lla ja oli joulukuun lopussa 754 000. Erityisesti säästäjän rahastoissa asiakasmäärä kehittyi hyvin ja osuudenomistajien määrä kasvoi 51 000:lla vuodenvaihteesta.

Finanssivalvonnan suostumuksella Suomi-yhtiön noin 1,3 miljardin euron yksilöllinen henkivakuutuskanta luovutettiin OP Ryhmälle 31.12.2015. Kannanluovutuksessa siirtyneestä säästövakuutuskannasta muodostettiin ns. eriytetty tase,

jolla on muusta henkivakuutustoiminnasta poikkeava voitonjakopoliittikka.

OP-Rahastojen riskikorjattu tuotto säilyi hyvänä katsauskaudella. OP-Rahastojen Morningstar-luokitus oli 3,2 (3,3).

Katsauskaudella jatkettiin varallisuudenhoidon sähköisen myynnin ja asiain kehittämistä. Sijoitusrahastojen merkinnöistä 40 prosenttia (28) tehtiin sähköisissä kanavissa.

Osana #Suominousuun-hanketta kaupankäynti Helsingin pörssissä listattujen yhtiöiden osakkeilla on ilmaista noin neljän kuukauden ajan OP-verkkopalvelun asiakkaille verkossa ja mobiilissa. OP tarjoaa myös veloituksetta yhtiöitä koskevaa analyysitietoa sisältävän osaketutkimuksen kaikille siitä kiinnostuneille. Edut ovat voimassa määräajan välillä 7.12.2015–31.3.2016. Lisäksi OP Ryhmä poisti merkintäpalkkion OPn Suomeen sijoittavista rahastoista pysyvästi kaikissa kanavissa.

Tulos

Tulos ennen veroja kasvoi 213 miljoonaan euroon (167).
Tulos käyvin arvoin oli 159 miljoonaa euroa (218).

Nettopalkkiotuotot pienenevät 5,6 prosenttia vertailukaudesta ja olivat 196 miljoonaa euroa (208). Nettopalkkiotuotot olivat 0,29 prosenttia (0,35) hallinnoitavien varojen bruttomäärästä.

Henkivakuutuksen sijoitustoiminnan tuotto käyvin arvoin oli 2,4 prosenttia (6,0). Henkivakuutuksen sijoitustoiminnan nettotuotot ilman vakuutusvelan korkoriskiä suojaavien johdannaisten tulosta ja laskuperustekorkokulua olivat 185 miljoonaa euroa (169).

Kulut olivat 4 miljoonaa euroa pienemmät kuin vertailukaudella. Varallisuudenhoidon kulu-tuotto-suhde heikkeni ja oli 45,6 prosenttia (40,8). Kulut olivat 0,16 prosenttia (0,18) hallinnoitavien varojen bruttomäärästä.

Vakuutusvelan korkoriskiä on suojattu korkotäydennyksillä ja korkojohdannaisilla. Vakuutusvelan kertyneet korkotäydennykset olivat katsauskauden lopussa 404 miljoonaa euroa (475). Korkotäydennyksistä 52 miljoonaa euroa (54) oli lyhytaikaisia, 12 kuukauden ajaksi tehtyjä korkotäydennyksiä.

Henkivakuutuksen sijoitusomaisuus ilman sijoitussidonnaisen vakuutuksen katteena olevaa omaisuutta ja Suomi-yhtiöstä siirtynyttä ns. eriytettyä tasetta oli 4 078 miljoonaa euroa (4 148). Investointitasolle luokiteltujen sijoitusten osuus korkosalkusta oli 96 prosenttia (94). Katsauskauden lopussa korkosijoitusten modifioitu duraatio oli 4,7 (3,1).

Sijoituskannan jakauma

%	31.12.2015	31.12.2014
Joukkolainat ja korkorahastot	76	68
Vaihtoehtoiset sijoitukset	6	6
Osakkeet ja osakerahastot	5	7
Kiinteistöt	7	6
Rahamarkkinat	6	12
Yhteensä	100	100

Muu toiminta

Muun toiminnan avainlukuja

Milj. €	1–12/2015	1–12/2014	Muutos, %
Korkokate	-52	-33	-56,7
Kaupankäynnin nettotuotot	0	-9	
Sijoitustoiminnan nettotuotot	89	59	50,9
Muut tuotot	501	473	5,7
Kulut	551	524	5,1
Tulos ennen veroja	-13	-34	61,2
Mrd. €	31.12.2015	31.12.2014	Muutos, %
Saamiset luottolaitoksilta	11	10	3,8
Sijoitusomaisuus	16	13	29,8
Velat luottolaitoksille	4	5	-9,9
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	18	17	5,3

Tulos

Muun toiminnan tulos ennen veroja oli -13 miljoonaa euroa (-34). Tulosta rasittivat korkokatteen supistuminen ja kulujen kasvaminen. Sijoitustoiminnan nettotuotot ja muut tuotot kasvoivat vertailukaudesta.

Muun toiminnan korkokate oli -52 miljoonaa euroa (-33). Korkokatetta laskivat matalana jatkunut korkotaso, likviditeettireserviin kuuluvien joukkolainojen luottoriskimarginaalien kaventuminen sekä tiukentuvaan likviditeettisääntelyyn valmistautuminen. OP Ryhmän senior-ehtoisen tukkuvarainhankinnan velkakirjojen keskimarginaali oli joulukuun lopussa 39 korkopistettä (41).

Sijoitustoiminnan nettotuotot yhteensä kasvoivat 30 miljoonaa euroa 89 miljoonaan euroon arvopapereiden myyntivoittojen kasvun seurauksena. Sijoitustoiminnan osinkotuotot supistuivat 16 miljoonaa euroa 21 miljoonaan euroon.

Muut tuotot kasvoivat 501 miljoonaan euroon ja olivat 28 miljoonaa euroa suuremmat kuin vertailukaudella. Liiketoiminnan muut tuotot ovat merkittävältä osin ryhmän sisäisiä palveluveloituksia, jotka esitetään liiketoimintasegmenttien kuluina.

Muun toiminnan kulut kasvoivat 27 miljoonaa euroa ja olivat 551 miljoonaa euroa. Henkilöstökulut kasvoivat 16 miljoonaa euroa 176 miljoonaan euroon. Liiketoiminnan muihin kuluihin sisältyi ryhmän sisäisiin omistusjärjestelyihin ja Vallilan toimitilojen uudelleenrakentamiseen liittyvät 18 miljoonan euron kertaluonteiset kuluerät. Vertailukaudella liiketoiminnan muihin kuluihin kirjattiin Pohjola Pankin osakkeiden ostotarjoukseen liittyvät kertaluonteiset palkkiot, yhteensä 20 miljoonaa euroa.

OP Ryhmän rakenteessa tapahtuneet muutokset

OP Ryhmän tilinpäätökseen yhdistellään 178 osuuspankkia (181) konserniyhtiöineen, OP Osuuskunta -konserni ja OVY Vakuutus Oy. Katsauskaudella osuuspankkien määrää pienensi osuuspankkien fuusiot ja kasvatti aiemmin POP Pankki -ryhmään kuuluneiden kuuden pankin liittyminen OP Ryhmään.

OP Ryhmän keskusyhteisön hallintoneuvosto on tehnyt periaatepäätöksen, jonka mukaan Helsingin OP Pankki Oy muutetaan osuuspankiksi vuoden 2016 aikana. Uuden pankin nimeksi tulee Helsingin Seudun Osuuspankki (OP Helsinki). Päätöksen myötä omistaja-asiakkuus OP Ryhmässä on mahdollista kaikkialla Suomessa.

OP Helsinki tulee suunnitelman mukaan kuulumaan tytäryhtiönä OP Ryhmän keskusyhteisökonserniin. Keskusyhteisöllä on jatkossakin merkittävä rooli uuden pankin pääomittamisessa, minkä vuoksi pankin säännöt on tarkoitus rakentaa siten, että 2/3 määräysvallasta on OP Ryhmällä.

Edellä mainitut suunnitellut muutokset edellyttävät viranomaisten hyväksynnän.

Pohjola Pankki Oyj:n nimi vaihdetaan keväällä 2016. Pankin uudeksi nimeksi tulee OP Yrityspankki Oyj. Omasairaala Oyj:n nimi vaihdetaan Pohjola Terveys Oyj:ksi Tampereen sairaalan avaamisen yhteydessä kesällä 2016.

OP Ryhmän keskusyhteisökonsernin juristien rakenteiden toteutusvaihtoehtojen suunnittelu ja toteuttaminen jatkuu. Varallisuudenhoito siirrettiin pois Pohjola-konsernista ryhmän keskusyhteisön omistukseen vuoden 2015 lopussa. Suunnitelmassa on siirtää myös vahinkovakuutus pois Pohjola-konsernista. Samalla arvioidaan myös mahdollisuutta eriyttää OP Ryhmän keskuspankkitoiminnot, jotka tällä hetkellä ovat osana Pohjola Pankki Oyj:tä, omaksi OP Osuuskunnan täysin omistamaksi tytäryhtiöksi. Keskuspankkitoimintojen eriyttämisen ja vahinkovakuutuksen siirron tarkemmasta toteutustavasta tai aikataulusta ei ole tehty päätöksiä.

Osana ryhmän sisäisiä rakennejärjestelyjä OP Osuuskunta on kesäkuussa 2015 ostanut kaikki osuuspankkien ja Helsingin OP Pankki Oy:n omistamat OP Henkivakuutus Oy:n ja OP-Korttiyhtiö Oyj:n osakkeet. Kauppojen myötä keskusyhteisökonserni omistaa täysimääräisesti OP Henkivakuutus Oy:n ja OP-Korttiyhtiö Oyj:n osakekannan.

Aurum Sijoitusvakuutus on 31.12.2015 sulautunut OP Henkivakuutus Oy:öön.

Suomi-yhtiön yksilöllinen henkivakuutuskanta on siirtynyt 31.12.2015 OP Henkivakuutus Oy:lle pois lukien vahinkovakuutusluonteiset henkilövakuutukset, jotka siirtyivät Pohjola Vakuutus Oy:lle. Kannanluovutuksen yhteydessä Suomi-yhtiöstä siirtyi käyvin arvoin arvostettua omaisuutta ja vakuutusvelkaa 1,3 miljardia euroa. Kannan siirrolla ei ole välitöntä tulosvaikutusta OP Ryhmälle.

POP Pankki -ryhmään aiemmin kuuluneet Osuuspankki Poppia, Laihian Osuuspankki, Multian Osuuspankki, Petäjaveden Osuuspankki, Keiteleen Osuuspankki ja Tuusniemen Osuuspankki ovat päättäneet osuuskunnan kokouksissaan liittyä OP Ryhmään itsenäisinä osuuspankkeina. Pankeista on tullut 19.5.2015 virallisesti ryhmän jäsenpankkeja. Samalla pankkien asiakkaat ovat tulleet OP Ryhmän talletussuojan piiriin.

Sotkamon Osuuspankki on 31.5.2015 sulautunut Kainuun Osuuspankkiin.

Itä-Uudenmaan Osuuspankki on 31.7.2015 sulautunut Porvoon Osuuspankkiin, jonka toiminimi on muutettu Itä-Uudenmaan Osuuspankiksi.

Mynämäen Osuuspankki on 31.8.2015 sulautunut Nousiaisten Osuuspankkiin, jonka toiminimi on muutettu Mynämäen-Nousiaisten Osuuspankiksi.

Hartolan Osuuspankki ja Sysmän Osuuspankki ovat 31.8.2015 sulautuneet Etelä-Päijänteen Osuuspankkiin, jonka toiminimi on muutettu Järvi-Hämeen Osuuspankiksi.

Myrskylän Osuuspankki on 30.9.2015 sulautunut Orimattilan Osuuspankkiin.

Karkun Osuuspankki on 31.10.2015 sulautunut Tampereen Seudun Osuuspankkiin.

Pyhålaakson Osuuspankki on 31.12.2015 sulautunut Suomenselån Osuuspankkiin.

Ylivieskan Osuuspankki on 31.12.2015 sulautunut Kokkolan Osuuspankkiin.

Östra Korsholms Andelsbank ja Vasa Andelsbank ovat hyväksyneet sulautumissuunnitelman, jonka mukaan Östra Korsholms Andelsbank sulautuu Vasa Andelsbankiin. Sulautumisen täytäntöönpanon rekisteröinnin suunniteltu ajankohta on 29.2.2016.

Keiteleen Osuuspankki ja Pielaveden Osuuspankki ovat hyväksyneet sulautumissuunnitelman, jonka mukaan Keiteleen Osuuspankki sulautuu Pielaveden Osuuspankkiin. Samalla Pielaveden Osuuspankin toiminimi muutetaan Nilakan Seudun Osuuspankiksi.

Henkilöstö ja palkitseminen

OP Ryhmän palveluksessa oli katsauskauden lopussa 12 130 henkilöä (12 356). Henkilöstöä oli keskimäärin 12 174 (12 548). OP Ryhmässä tehdyt uudelleenjärjestelyt ja tehostamistoimenpiteet vähensivät henkilömäärää katsauskaudella. Henkilömäärä kasvoi 133:lla kuuden POP Pankin siirtyessä OP Ryhmän jäsenpankeiksi 19.5.2015 alkaen.

Katsauskauden aikana OP Ryhmän palveluksesta siirtyi eläkkeelle 241 henkilöä (323). Eläkkeelle siirtyneiden keski-ikä oli 61,5 vuotta (61,7).

OP Ryhmän muuttuva palkitseminen jakautuu lyhyen aikavälin yrityskohtaiseen palkitsemiseen sekä ryhmätasoiseen pitkän aikavälin palkitsemiseen.

OP Ryhmän ryhmätasoinen pitkän aikavälin palkitsemisjärjestelmä muodostuu johdolle tarkoitettua kannustinjärjestelmästä sekä muulle henkilöstölle tarkoitettua henkilöstörahostosta.

Johdon pitkän aikavälin palkitsemisjärjestelmä on vahvistettu vuosille 2014–2016. Lisäksi henkilöstölle suunnattu OP Ryhmän henkilöstörahoston palkitsemisjärjestelmä jatkuu vuoden ansaintajaksoin.

Kannustinjärjestelmiä laadittaessa on otettu huomioon finanssi- ja rahoitusalan palkitsemisjärjestelmiä koskeva sääntely. Palkitsemisjärjestelmä 2014–2016 noudattelee edellisen kolmivuotisen ansaintajakson pääperiaatteita.

Pitkän aikavälin tavoitemittareiksi OP Osuuskunnan hallintoneuvosto on asettanut OP Ryhmän tuloksen ennen veroja, ryhmän ydinvakavaraisuuden (CET1) ja keskitäjäasiakkaiden määrän kasvun. Ryhmätasoiset tavoitteet ovat yhtenevät sekä johdon kannustinjärjestelmässä että OP Ryhmän henkilöstörahostossa.

OP Ryhmän aiemmin Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Ilmarisessa olleet noin 100 miljoonan euron TyEL -vakuutukset siirrettiin OP-Eläkekassaan 31.12.2015.

OP Osuuskunnan hallinto

OP Ryhmän keskusyhteisön (OP Osuuskunta) varsinainen osuuskunnan kokous pidettiin 19.3.2015. Erovuorossa olevien hallintoneuvoston jäsenten tilalle valittiin hallintoneuvostoon kaudeksi 2015–2018 seuraavat henkilöt: toimitusjohtaja Jari Anttila, tutkimus- ja kehitysjohtaja Ilmo Aronen, toimitusjohtaja Kalle Arvio, toimitusjohtaja Tapani Eskola, professori Jarna Heinonen, ekonomi Jorma Hyrskyluoto, lehtori Ulla Järvi, toiminnanjohtaja Jukka-Pekka Kataja, toimitusjohtaja Simo Kauppi, johtaja Jaakko Kiander, maatalousyrittäjä Seppo Kietäväinen, rehtori Juha Kiiskinen, lehtori Jaakko Korkonen, toimitusjohtaja Tuomas Kupsala, toimitusjohtaja Petri Krohns, apulaisjohtaja Jukka Kääriäinen, johtaja Ari Mikkola, toimitusjohtaja Esko Mononen, hallintojohtaja Annukka Nikola, toimitusjohtaja Juha Pullinen, toimitusjohtaja Olli Tarkkanen sekä toimitusjohtaja Ari Väänänen. Lisäksi hallintoneuvoston jäsenyydestä eroa pyytäneen johtava hoitaja Marita Marttilan tilalle jäljellä olevaksi toimikaudeksi 2015–2017 valittiin lehtori Sirkka Keuru. Hallintoneuvostossa on kaikkiaan 34 jäsentä.

Hallintoneuvosto valitsi järjestäytymiskokouksessaan puheenjohtajakseen professori Jaakko Pehkosen. Varapuheenjohtajiksi valittiin lehtori Mervi Väisänen ja toimitusjohtaja Vesa Lehikoinen.

Hallintoneuvoston jäsen Jukka-Pekka Kataja on nimitetty maatalous- ja ympäristöministeri Kimmo Tiilikaisen erityisavustajaksi, minkä vuoksi hän on ilmoittanut toistaiseksi pidettyvänsä osallistumasta OP Osuuskunnan hallintoneuvoston työhön 29.6.2015 alkaen.

Hallintoneuvosto päätti kokouksessaan 23.9.2015 muutoksista johtokunnan kokoonpanossa. Harri Nummela vastaa jatkossa digitaalisesta liiketoiminnasta sekä asiakaskokemuksesta. Varallisuudenhoidosta vastaavaksi liiketoimintajohtajaksi nimitettiin Karri Alameri. Uudeksi henkilöstöjohtajaksi nimitettiin Outi Taivainen.

OP Ryhmän tilintarkastajaksi valittiin varsinaisessa osuuskunnan kokouksessa KHT-yhteisö KPMG Oy Ab. KPMG Oy Ab:n nimeämänä päävastuullisena tilintarkastajana toimii KHT Raija-Leena Hankonen.

OP Ryhmän tehostamisohjelma

OP Ryhmä päätti vuoden 2012 lopussa tehostamisohjelmasta, jonka tavoitteeksi on asetettu yhteensä 150 miljoonan euron vuotuiset kustannussäästöt vuoden 2015 loppuun mennessä. Tavoitteet saavutettiin suunnitellusti.

Investoinnit ja palvelukehittäminen

OP Osuuskunta tytäryhtiöineen vastaa OP Ryhmän palvelutoiminnan kehittämisestä. Palvelutoiminnan kehittämiseen liittyvistä kustannuksista merkittävä osa muodostuu ICT-investoinneista ja niihin liittyvistä määrittelyistä.

OP Osuuskunta -konsernin kehittämiskustannukset olivat tammi–joulukuussa 162 miljoonaa euroa (111). Nämä sisältävät lisenssimaksut, ostetut palvelut sekä OP Osuuskunta -konsernin aktivoitua omaa työtä.

Taseeseen aktivoituja ICT-investointeja oli katsauskaudella 131 miljoonaa euroa (53). Investoinneista suurin osa kohdistui pankkitoimintaan.

OP Ryhmän vuonna 2012 aloittama Vallilan korttelin toimitilojen uudelleenrakentamisen ensimmäinen vaihe on saatu päätökseen, ja toimitilat ovat täydessä käytössä. Hankkeen ensimmäisen vaiheen kokonaiskustannukset olivat noin 240 miljoonaa euroa. Hankkeen toinen vaihe on käynnistetty ja valmistuu syksyllä 2017.

OP Ryhmän tuloslaskelma

Milj. €	Liite	1–12/2015	1–12/2014	Muutos, %
Korkotuotot		2 486	2 685	-7
Korkokulut		1 460	1 642	-11
Korkokate ennen arvonalentumisia	5	1 026	1 043	-2
Saamisten arvonalentumiset	6	78	88	-12
Korkokate arvonalentumisten jälkeen		948	955	-1
Vahinkovakuutustoiminnan nettotuotot	7	639	589	8
Henkivakuutustoiminnan nettotuotot	8	278	197	41
Palkkiotuotot ja -kulut, netto	9	704	707	0
Kaupankäynnin nettotuotot	10	107	88	20
Sijoitustoiminnan nettotuotot	11	87	74	18
Liiketoiminnan muut tuotot	12	46	52	-12
Nettotuotot yhteensä		2 807	2 662	5
Henkilöstökulut		781	741	5
Muut hallintokulut		420	414	2
Liiketoiminnan muut kulut		319	401	-20
Kulut yhteensä		1 520	1 555	-2
Palautukset omistaja-asiakkaille ja kertyneet asiakasbonukset		195	195	0
Osuus pääomaosuusmenetelmällä käsiteltävien osakkuusyritysten tuloksesta		9	3	
Kauden tulos ennen veroja		1 101	915	20
Tuloverot		249	308	-19
Kauden tulos		853	607	40
Jakautuminen, milj. €				
Omistajien osuus tilikauden tuloksesta		845	599	41
Määräysvallattomien omistajien osuus tilikauden tuloksesta		8	8	
Yhteensä		853	607	40

OP Ryhmän laaja tuloslaskelma

Milj. €	1–12/2015	1–12/2014	Muutos, %
Kauden tulos	853	607	40
Erät, joita ei siirretä tulosvaikutteisiksi			
Etuuspohjaisten eläkejärjestelyiden uudelleen määrittämisestä johtuvat voitot/(tappiot)	519	-380	
Erät, jotka saatetaan myöhemmin siirtää tulosvaikutteisiksi			
Käyvän arvon rahaston muutos			
Käypään arvoon arvostamisesta	-205	85	
Rahavirran suojauksesta	-14	67	
Muuntoerot	0	0	
Tuloverot			
Eristä, joita ei siirretä tulosvaikutteisiksi			
Etuuspohjaisten eläkejärjestelyiden uudelleen määrittämisestä johtuvista voitoista/(tappioista)	-104	76	
Eristä, jotka saatetaan myöhemmin siirtää tulosvaikutteisiksi			
Käypään arvoon arvostamisesta	41	-17	
Rahavirran suojauksesta	3	-13	
Kauden laaja tulos	1 093	424	
Jakautuminen, milj. €			
Omistajien osuus tilikauden tuloksesta	1 077	393	
Määräysvallattomien omistajien osuus tilikauden tuloksesta	16	32	
Yhteensä	1 093	424	

OP Ryhmän tase

Milj. €	Liite	31.12.2015	31.12.2014	Muutos, %
Käteiset varat		8 581	3 888	
Saamiset luottolaitoksilta		425	686	-38
Käypään arvoon tulosvaikuttaisesti kirjattavat rahoitusvarat		928	427	
Johdannaissopimukset		5 696	5 920	-4
Saamiset asiakkailta		75 192	70 683	6
Vahinkovakuutustoiminnan varat	15	4 067	3 797	7
Henkivakuutustoiminnan varat	16	13 858	11 238	23
Sijoitusomaisuus		12 423	9 500	31
Pääomaosuusmenetelmällä käsiteltävät sijoitukset		93	56	66
Aineettomat hyödykkeet		1 395	1 332	5
Aineelliset hyödykkeet		843	781	8
Muut varat		1 526	1 951	-22
Verosaamiset		118	168	-30
Varat yhteensä		125 145	110 427	13
Velat luottolaitoksille		1 673	1 776	-6
Käypään arvoon tulosvaikuttaisesti kirjattavat rahoitusvelat		0	4	-100
Johdannaissopimukset		5 345	5 489	-3
Velat asiakkaille		58 220	51 163	14
Vahinkovakuutustoiminnan velat	17	3 159	2 972	6
Henkivakuutustoiminnan velat	18	13 532	11 230	20
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	19	27 706	24 956	11
Varaukset ja muut velat		3 625	3 447	5
Verovelat		866	964	-10
Lisäosuudet		106	192	-45
Velat, joilla on huonompi etuoikeus		1 590	1 020	56
Velat yhteensä		115 822	103 214	12
Oma pääoma				
OP Ryhmän omistajien osuus				
Osake- ja osuuspääoma		2 656	1 709	55
Jäsenosuudet		154	148	4
Tuotto-osuudet		2 502	1 561	60
Käyvän arvon rahasto	20	242	425	-43
Muut rahastot		2 085	1 996	4
Kertyneet voittovarot		4 271	3 014	42
Määräysvallattomien osuus		70	69	1
Oma pääoma yhteensä		9 324	7 213	29
Velat ja oma pääoma yhteensä		125 145	110 427	13

OP Ryhmän oman pääoman muutoslaskelma

Milj. €	Osake- ja osuus-pääoma	Käyvän arvon rahasto**	Muut rahastot	Kertyneet voittovarot	Yhteensä	Määräysvallattomien omistajien osuus	Oma pääoma yhteensä
Oma pääoma 1.1.2014	339	328	2 739	4 218	7 625	100	7 724
Tilikauden laaja tulos	-	175	-	279	454	32	486
Kauden tulos	-	-	-	599	599	8	607
Muut laajan tuloksen erät	-	175	-	-321	-145	24	-121
Määräysvallattomilta omistajilta hankittu omistusosuus Pohjola Pankki Oyj:stä*	-199	-78	-512	-1 633	-2 422	-	-2 422
Osuuspääoman lisäys	1 568	-	0	-	1 568	-	1 568
Rahastosiirot	-	-	26	-26	-	-	-
Voitonjako	-	-	-	-76	-76	-	-76
Osakeperusteiset maksut	-	-	-	-2	-2	-	-2
Muut	0	-	-257	254	-3	-62	-65
Oma pääoma 31.12.2014	1 709	425	1 996	3 014	7 144	69	7 213

Milj. €	Osuus-pääoma	Käyvän arvon rahasto**	Muut rahastot	Kertyneet voittovarot	Yhteensä	Määräysvallattomien omistajien osuus	Oma pääoma yhteensä
Oma pääoma 1.1.2015	1 709	425	1 996	3 014	7 144	69	7 213
Tilikauden laaja tulos	-	-185	-	1 260	1 075	16	1 091
Kauden tulos	-	-	-	845	845	8	853
Muut laajan tuloksen erät	-	-185	-	415	230	8	239
POP Pankkien OP Ryhmään siirtymisen kertavaikutus	-	1	67	48	116	-	116
Osuuspääoman lisäys	947	-	-	-	947	-	947
Rahastosiirot	-	-	22	-22	-	-	-
Voitonjako	-	-	-	-21	-21	-	-21
Muut	-	-	-	-8	-8	-15	-22
Oma pääoma 31.12.2015	2 656	242	2 085	4 271	9 254	70	9 324

* OP Osuuskunnan Pohjola Pankki Oyj:n osakkeita koskevan julkisen ostotarjouksen mukainen koko kauppahinta on vähennetty omasta pääomasta.

** Liite 20

OP Ryhmän rahavirtalaskelma

Milj. €	1–12/2015	1–12/2014
Liiketoiminnan rahavirta		
Kauden tulos	853	607
Oikaisut kauden tulokseen	1 431	168
Liiketoiminnan varojen lisäys (-) tai vähennys (+)	-9 052	-4 230
Saamiset luottolaitoksilta	169	99
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat	148	433
Johdannaispaimukset	9	65
Saamiset asiakkailta	-4 003	-2 617
Vahinkovakuutustoiminnan varat	-351	-199
Henkivakuutustoiminnan varat	-2 414	-698
Sijoitusomaisuus	-3 071	-393
Muut varat	462	-920
Liiketoiminnan velkojen lisäys (+) tai vähennys (-)	8 121	3 799
Velat luottolaitoksille	-120	732
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvelat	-4	0
Johdannaispaimukset	-4	60
Velat asiakkaille	6 360	1 006
Vahinkovakuutustoiminnan velat	70	149
Henkivakuutustoiminnan velat	1 325	1 284
Varaukset ja muut velat	495	566
Maksetut tuloverot	-359	-201
Saadut osingot	94	102
A. Liiketoiminnan rahavirta yhteensä	1 088	244
Investointien rahavirta		
Eräpäivään asti pidettävien rahavarojen lisäykset	-2	-
Eräpäivään asti pidettävien rahavarojen vähennykset	85	80
Tytäryritysten hankinnat hankintahetken rahavaroilla vähennettynä	-27	-3
Tytäryritysten myynnit myyntihetken rahavaroilla vähennettynä	0	3
Investoinnit aineellisiin ja aineettomiin hyödykkeisiin	-301	-214
Aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden luovutukset	17	6
B. Investointien rahavirta yhteensä	-227	-128
Rahoituksen rahavirrat		
Velat, joilla on huonompi etuoikeus, lisäykset	1 242	60
Velat, joilla on huonompi etuoikeus, vähennykset	-698	-
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat, lisäykset	29 711	38 820
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat, vähennykset	-27 444	-35 953
Osuus- ja osakepääoma, lisäykset	3 238	2 432
Osuus- ja osakepääoma, vähennykset	-2 395	-1 278
Maksetut osingot ja osuuspääoman korot	-30	-76
Määräysvallattomilta omistajilta hankittu osuus Pohjola Pankki Oyj:stä	-	-2 422
Muut	0	-
C. Rahoituksen rahavirta yhteensä	3 623	1 583
Rahavarojen nettomuutos (A+B+C)	4 485	1 699
POP Pankkien rahavarat	47	-
Rahavarojen muutos yhteensä	4 531	1 699
Rahavarat tilikauden alussa	4 176	2 476
Rahavarat tilikauden lopussa	8 708	4 176
Saadut korot	2 552	2 765
Maksetut korot	-1 537	-1 697
Rahavarat		
Käteiset varat*	8 619	3 942
Vaadittaessa maksettavat saamiset luottolaitoksilta	89	234
Yhteensä	8 708	4 176

*Joista vahinkovakuutustoiminnan käteisiä varoja 5 miljoonaa euroa (40) ja henkivakuutustoiminnan käteisiä varoja 33 miljoonaa euroa (13).

OP Ryhmän segmenttiraportointi

OP Ryhmän johtamisjärjestelmän perustan muodostavat kolme liiketoimintasegmenttiä: pankkitoiminta, vahinkovakuutus ja varallisuudenhoito. Organisaatioiden uudistamisen myötä segmenttiraportointiin on tehty seuraavat muutokset 1.1.2015: Pohjola Pankki Oyj:n pankkiiriliiketoiminta on siirretty pois pankkitoiminnasta raportoitavaksi varallisuudenhoitosegmentissä. Lisäksi Pivo Wallet Oy, Checkout Finland Oy ja Osuuspankkien Keskinäinen Vakuutusyhtiö (OVY) on siirretty pois pankkitoiminnasta raportoitavaksi Muut toiminnot -segmentissä. Muut toiminnot ovat liiketoimintasegmenttejä tukevia toimintoja. Segmentti-informaatio on oikaistu aikaisemmilta kausilta vastaamaan uutta segmenttijakoa. Siirroilla ei ole ollut olennaista vaikutusta segmenttiraportointiin.

Segmenttiraportointi noudattaa OP Ryhmän tilinpäätöksen laatimisperiaatteita. Segmenteille on kohdistettu ne tuotot, kulut, varat ja velat, joiden on katsottu välittömästi kuuluvan ja olevan järkevällä perusteella kohdistettavissa segmenteille. Ne tuotot, kulut, sijoitukset ja pääomat, joita ei ole kohdistettu segmenteille sekä segmenttien väliset konsernieliminoinnit raportoidaan sarakkeessa "Konsernieliminoinnit". Segmenttien tulosta ja kannattavuutta seurataan Tulos ennen veroja -tasolla.

Segmenttien pääomitus perustuu luottolaitoslain mukaiseen OP Ryhmän vakavaraisuuslaskelmaan. Vakavaraisuuslaskennan mukaiset pääomavaateet on jaettu toimintasegmenteille. Pankkitoiminnalle on kohdistettu pääomia siten, että Ydinvakavaraisuus (CET1) on 18 % (11 %). Vakuutustoiminnalle on kohdistettu pääomia siten, että Solvenssisuhde (SII) on 120 %. Pääomien allokoinnilla on vaikutusta segmentin maksamiin konsernin sisäisiin korkoihin.

Segmenttien tulos ja tase 1.1.–31.12.2015

Tuloslaskelma, milj. €	Pankki- toiminta	Vahinko- vakuutus	Varalli- suudenhoito	Muu toiminta	Konserni- eliminoinnit	OP Ryhmä
Korkotuotot	2 678	0	3	340	-535	2 486
Korkokulut	1 570	22	0	392	-524	1 460
Korkokate ennen arvonalentumisia	1 108	-22	3	-52	-11	1 026
-josta sisäiset nettotulokset ennen veroja	-26	-20	3	43	0	0
Saamisten arvonalentumiset	77	0	-	0	1	78
Korkokate arvonalentumisten jälkeen	1 031	-22	3	-52	-12	948
Vahinkovakuutustoiminnan nettotuotot	-	632	-	-3	10	639
Henkivakuutustoiminnan nettotuotot	-	-	-	-	278	278
Henkivakuutuksen korko- ja riskiliikkeen nettotuotot	-	-	119	-	-119	0
Palkkiotuotot ja -kulut, netto	663	-55	-	20	76	704
Palkkiotuotot rahastoista ja omaisuudenhoidosta	-	-	166	-	-166	0
Palkkiotuotot henkivakuutuksesta	-	-	171	-	-171	0
Palkkiokulut	-	-	-163	-	163	0
Kaupankäynnin nettotuotot	115	0	0	0	-8	107
Sijoitustoiminnan nettotuotot	5	-	0	89	-7	87
Liiketoiminnan muut tuotot	29	7	1	484	-475	46
Henkilöstökulut	472	101	32	176	0	781
Muut hallintokulut	370	121	41	276	-388	420
Liiketoiminnan muut kulut	194	79	35	100	-90	319
Palautukset omistaja-asiakkaille ja kertyneet asiakasbonukset	171	-	0	-	24	195
Osuus osakkuusyritysten tuloksesta	7	0	1	-	0	9
Tulos ennen veroja	642	259	213	-13	0	1 101
Tuloverot						249
Kauden voitto						853

Tase 31.12.2015, milj. €	Pankki- toiminta	Vahinko- vakuutus	Varalli- suudenhoito	Muu toiminta	Konserni- eliminoinnit	OP Ryhmä
Käteiset varat	130	0	-	8 451	-	8 581
Saamiset luottolaitoksilta	4 415	6	39	10 506	-14 540	425
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat	939	-	-	5	-17	928
Johdannaissopimukset	5 735	-	-	337	-375	5 696
Saamiset asiakkailta	75 633	-	-	801	-1 242	75 192
Vahinkovakuutustoiminnan varat	-	4 332	-	0	-265	4 067
Henkivakuutustoiminnan varat	-	-	14 311	-	-453	13 858
Sijoitusomaisuus	6 425	16	-2	16 446	-10 463	12 423
Sijoitukset osakkuusyrityksissä	42	2	-1	32	18	93
Aineettomat hyödykkeet	67	695	280	261	92	1 395
Aineelliset hyödykkeet	494	47	16	299	-13	843
Muut varat	1 030	9	41	617	-171	1 526
Verosaamiset	47	4	10	40	16	118
Varat yhteensä	94 958	5 111	14 694	37 795	-27 412	125 145

Tase 31.12.2015, milj. €	Pankki- toiminta	Vahinko- vakuutus	Varalli- suudenhoito	Muu toiminta	Konserni- eliminoinnit	OP Ryhmä
Velat luottolaitoksille	10 712	-	-	4 374	-13 414	1 673
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvelat	0	-	-	-	-	0
Johdannaissopimukset	5 389	-	-	326	-369	5 345
Velat asiakkaille	53 586	-	0	6 106	-1 472	58 220
Vahinkovakuutustoiminnan velat	-	3 171	-	-	-12	3 159
Henkivakuutustoiminnan velat	-	-	13 558	-	-26	13 532
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	10 971	-	-	17 893	-1 158	27 706
Varaukset ja muut velat	2 122	83	32	1 704	-316	3 625
Verovelat	406	84	69	299	8	866
Osuuspääoma	255	-	-	5 799	-5 947	106
Velat, joilla on huonompi etuoikeus	80	135	281	1 591	-497	1 590
Velat yhteensä	83 520	3 473	13 939	38 092	-23 203	115 822
Oma pääoma						9 324

Segmenttien tulos ja tase 1.1.–31.12.2014

Tuloslaskelma, milj. €	Pankki-toiminta	Vahinko-vakuutus	Varalli-suudenhoito	Muu toiminta	Konserni-eliminoinnit	OP Ryhmä
Korkotuotot	2 863	0	2	578	-758	2 685
Korkokulut	1 771	26	4	611	-770	1 642
Korkokate ennen arvonalentumisia	1 092	-26	-2	-33	12	1 043
-josta sisäiset nettotulokset ennen veroja	-20	-24	2	42	0	0
Saamisten arvonalentumiset	86	-	-	0	2	88
Korkokate arvonalentumisten jälkeen	1 006	-26	-2	-33	9	955
Vahinkovakuutustoiminnan nettotuotot	-	591	-	-4	1	589
Henkivakuutustoiminnan nettotuotot	-	-	0	-	197	197
Henkivakuutuksen korko- ja riskiliikkeen nettotuotot	-	-	70	-	-70	-
Palkkiotuotot ja -kulut, netto	655	-47	-	17	82	707
Palkkiotuotot rahastoista ja omaisuudenhoidosta	-	-	152	-	-152	-
Palkkiotuotot henkivakuutuksesta	-	-	166	-	-166	-
Palkkiokulut	-	-	-133	-	133	-
Kaupankäynnin nettotuotot	94	0	0	-9	3	88
Sijoitustoiminnan nettotuotot	21	-	0	59	-6	74
Liiketoiminnan muut tuotot	33	9	1	460	-451	52
Henkilöstökulut	446	102	32	160	0	741
Muut hallintokulut	345	124	42	257	-355	414
Liiketoiminnan muut kulut	272	78	38	107	-95	401
Palautukset omistaja-asiakkaille ja kertyneet asiakasbonukset	176	-	0	-	19	195
Osuus osakkuusyritysten tuloksesta	1	0	1	0	0	3
Tulos ennen veroja	571	223	167	-34	-13	915
Tuloverot						308
Kauden voitto						607

Tase 31.12.2014, milj. €	Pankki-toiminta	Vahinko-vakuutus	Varalli-suudenhoito	Muu toiminta	Konserni-eliminoinnit	OP Ryhmä
Käteiset varat	157	0	-	3 732	-	3 888
Saamiset luottolaitoksilta	4 249	5	35	10 122	-13 726	686
Käypään arvoon tulosvaikuttaisesti kirjattavat rahoitusvarat	466	-	0	-11	-28	427
Johdannaissopimukset	6 085	-30	-	314	-448	5 920
Saamiset asiakkailta	71 299	-	-	538	-1 154	70 683
Vahinkovakuutustoiminnan varat	-	4 150	-	0	-353	3 797
Henkivakuutustoiminnan varat	-	-	11 978	-	-740	11 238
Sijoitusomaisuus	5 037	16	9	12 667	-8 230	9 500
Sijoitukset osakkuusyrityksissä	26	2	27	-	0	56
Aineettomat hyödykkeet	66	704	370	195	-3	1 332
Aineelliset hyödykkeet	491	51	9	243	-13	781
Muut varat	884	7	46	1 418	-404	1 951
Verosaamiset	88	4	8	46	22	168
Varat yhteensä	88 848	4 909	12 484	29 263	-25 077	110 427

Tase 31.12.2014, milj. €	Pankki-toiminta	Vahinko-vakuutus	Varalli-suudenhoito	Muu toiminta	Konserni-eliminoinnit	OP Ryhmä
Velat luottolaitoksille	10 278	-	-	5 052	-13 553	1 776
Käypään arvoon tulosvaikuttaisesti kirjattavat rahoitusvelat	4	-	-	-	-	4
Johdannaissopimukset	5 640	-30	-	357	-478	5 489
Velat asiakkaille	48 912	-	-	3 284	-1 032	51 163
Vahinkovakuutustoiminnan velat	-	3 116	-	-	-144	2 972
Henkivakuutustoiminnan velat	-	-	11 271	-	-41	11 230
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	9 019	-	-	16 996	-1 060	24 956
Varaukset ja muut velat	2 315	109	35	1 255	-268	3 447
Verovelat	432	105	78	347	2	964
Osuuspääoma	335	-	-	4 361	-4 504	192
Velat, joilla on huonompi etuoikeus	48	50	91	1 054	-222	1 020
Velat yhteensä	76 983	3 349	11 475	32 706	-21 300	103 214
Oma pääoma						7 213

Liitetiedot

Liite 1. Laatomisperiaatteet

Tilinpäätöstiedote 1.1.–31.12.2015 on laadittu IAS 34 -standardin (Osavuositarkastukset) ja konsernin vuoden 2014 tilinpäätöksessä esitettyjen laatomisperiaatteiden mukaan lukuun ottamatta jäljempänä kuvattuja laatomisperiaatteiden muutoksia.

Tilinpäätöstiedote on tilintarkastamaton. Kaikki tilinpäätöstiedotteen luvut on pyöristetty, joten yksittäisten lukujen yhteenlaskettu summa saattaa poiketa esitetystä summaluvusta.

Tilinpäätöksen laatomisperiaatteen muutos

Diskonttokoron laskun vaikutuksen jaksotus

OP Ryhmässä on muutettu vahinkovakuutuksen vakuutusvelan arvostusmallia siten, että diskonttokoron muutos huomioidaan yhtenä jatkuvasti päivitettävänä kirjanpidollisen arvion muuttujana. Aikaisemmin diskonttokoron muutosta arvioitiin vuosineljänneksittäin, jolloin muutoksen vaikutus heikensi eri raportointikausien keskinäistä vertailukelpoisuutta. Muutoksen ansiosta 1.1.2015 alkaen diskonttokoron muutokset arvioidaan kuukausittain ja niiden tulosvaikutukset jakaantuvat tasaisesti tilikaudelle antaen siten IFRS 4.22 mukaisesti luotettavampaa ja merkityksellisempää informaatiota ryhmän taloudellisesta tuloksesta. Koska kyseessä on kirjanpidollisen arvion muutos, vertailutietoja ei ole oikaistu.

Vahinkovakuutuksen myyntipalkkiotuottojen ja -kulojen esittäminen

Konsernituloslaskelman esittämistapaa on muutettu vuoden 2015 alusta lähtien eräiden vahinkovakuutusliiketoimintaan liittyvien myynti- ja jälleenvakuutuslaskujen käsittelyn osalta. Aikaisemmin liiketoiminnan muissa tuotoissa ja -kuluissa esitetyt erät on siirretty luonteensa mukaisesti esitettäväksi nettopalkkiotuottoihin. Lisäksi vahinkovakuutukseen liittyvät arvonalentumiset on siirretty vahinkovakuutustoiminnan nettotuottoihin. Myös aikaisemmin henkivakuutuksen liiketoiminnan muissa tuotoissa esitetyt hoitopalkkiot on siirretty esitettäväksi palkkiotuotoissa. Tehdyt muutokset yhtenäistävät vakuutustoimintaan liittyvien palkkioiden käsittelyä OP Ryhmässä ja antavat oikeamman kuvan erien luonteesta. Muutoksilla ei ole tulosvaikutusta eivätkä ne vaikuta segmenttiraportointiin. Muutoksia on sovellettu takautuvasti ja ne antavat luotettavampaa ja merkityksellisempää informaatiota ryhmän taloudellisesta tuloksesta.

Vaikutus konsernin tuloslaskelmaan 1.1.–31.12.2014

Milj. €	1.1.– 31.12.2014 (aiemmin esitetty)	Laatimis- periaatteen muutoksen vaikutus	1.1.– 31.12.2014 (oikaistu)
Korkotuotot	2 685		2 685
Korkokulut	1 642		1 642
Korkokate ennen arvonalentumisia	1 043		1 043
Saamisten arvonalentumiset	88		88
Korkokate arvonalentumisten jälkeen	955		955
Vahinkovakuutustoiminnan nettotuotot	593	-4	589
Henkivakuutustoiminnan nettotuotot	197		197
Palkkiotuotot ja -kulut, netto	727	-20	707
Kaupankäynnin nettotuotot	88		88
Sijoitustoiminnan nettotuotot	74		74
Liiketoiminnan muut tuotot	64	-12	52
Nettotuotot yhteensä	2 698	-37	2 662
Henkilöstökulut	741		741
Muut hallintokulut	414		414
Liiketoiminnan muut kulut	437	-37	401
Kulut yhteensä	1 592	-37	1 555
Palautukset omistaja-asiakkaille ja kertyneet asiakasbonukset	195		195
Osuus osakkuusyritysten tuloksesta	3		3
Kauden tulos ennen veroja	915		915
Tuloverot	308		308
Kauden tulos	607		607
Jakautuminen, milj. €			
Omistajien osuus tilikauden tuloksesta	599		599
Määräysvallattomien omistajien osuus tilikauden tuloksesta	8		8
Yhteensä	607		607

Johdon harkintaa edellyttävät laatimisperiaatteet ja arvioihin liittyvät keskeiset epävarmuustekijät

Saamisryhmäkohtainen arvonalentuminen

Saamisryhmäkohtainen arvonalentumismalli on uudistettu toukokuussa 2015. Malli perustuu edelleen taloudellisen pääomavaateen laskennassa käytettävän tilastolliseen malliin. Taloudellisen pääomavaateen mallissa käytetyistä PD- ja LGD-estimaateista on purettu pitkän aikavälin suhdannesopeutusta, jotta ne vastaavat paremmin nykyistä suhdannevaihetta. Mallissa on muutettu tappion synnyttävän tapahtuman toteutumisen mittaustapaa, joka lasketaan uudessa mallissa ns. havainnointiviiveen avulla (aikaisemmin laskenta perustui historiallisiin toteutuneisiin tappioihin). Lisäksi saamiset on luokiteltu uudessa mallissa tarkemmin luottoriskiominaisuuksiltaan samankaltaisiin ryhmiin. Mallimuutos ei aiheuttanut olennaista muutosta saamisryhmäkohtaisen arvonalentumisen määrään.

Oman pääoman ehtoisten instrumenttien arvonalentuminen

OP Ryhmän aikaisempaa oman pääoman ehtoisten instrumenttien arvonalentumisen määrittämistä on tarkistettu toukokuusta 2015 lähtien. Arvonlennus kirjataan viimeistään silloin kun pitkäaikaisuuskriteerin enimmäisrajat 12 kk tai 30 prosentin merkittävyysskriteeri ylittyy (aikaisemmin: keskimäärin 18 kk tai 40 prosenttia). Muutos lisäsi hieman oman pääoman ehtoisten instrumenttien arvonalentumisia ensimmäisellä vuosipuoliskolla.

Liite 2. OP Ryhmän rakenteessa tapahtuneet muutokset

Kuusi POP Pankkia eli Osuuspankki Poppia, Keiteleen Osuuspankki, Laihian Osuuspankki, Multian Osuuspankki, Petäjaveden Osuuspankki ja Tuusniemen Osuuspankki siirtyivät OP Ryhmän jäsenpankeiksi 19.5.2015 ja ne on yhdistelty siitä lähtien OP Ryhmän tilinpäätökseen. Yhdistelyn vaikutukset OP Ryhmän tuloslaskelmaan ja taseeseen 31.12.2015 on kuvattu alla olevissa taulukoissa. OP Ryhmän oma pääoma kasvoi yhdistelyn vaikutuksesta 116 miljoonaa euroa kun POP Pankkien omat pääomat luetaan osaksi OP Ryhmän laskentateknisen emoyhtiön omaa pääomaa. Toimintojen lopullinen yhdistäminen yhteisiin tietojärjestelmiin on vielä kesken.

Vaikutus tuloslaskelmaan	Muu OP Ryhmä	POP Pankit yhteensä	OP Ryhmä yhteensä
	1.1.–31.12. 2015	19.5.–31.12. 2015	1.1.–31.12. 2015
Milj. €	2015	2015	2015
Korkotuotot	2 475	11	2 486
Korkokulut	1 458	3	1 460
Korkokate ennen arvonalentumisia	1 017	9	1 026
Saamisten arvonalentumiset	77	1	78
Korkokate arvonalentumisten jälkeen	940	8	948
Vahinkovakuustoitominnan nettotuotot	639	-	639
Henkivakuustoitominnan nettotuotot	278	-	278
Palkkiotuotot ja -kulut, netto	701	3	704
Kaupankäynnin nettotuotot	107	0	107
Sijoitustoiminnan nettotuotot	87	-1	87
Liiketoiminnan muut tuotot	45	1	46
Nettotuotot yhteensä	2 796	11	2 807
Henkilöstökulut	777	4	781
Muut hallintokulut	416	4	420
Liiketoiminnan muut kulut	317	2	319
Kulut yhteensä	1 510	10	1 520
Palautukset omistaja-asiakkaille ja kertyneet asiakasbonukset	195	-	195
Osuus osakkuusyritysten tuloksesta	9	-	9
Kauden tulos ennen veroja	1 100	1	1 101
Tuloverot	248	1	249
Kauden tulos	852	0	853

Vaikutus taseeseen	Muu OP Ryhmä	POP Pankit yhteensä	OP Ryhmä yhteensä
Milj. €	31.12.2015	31.12.2015	31.12.2015
Käteiset varat	8 577	4	8 581
Saamiset luottolaitoksilta	349	76	425
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat	922	5	928
Johdannaissopimukset	5 693	4	5 696
Saamiset asiakkailta	74 532	660	75 192
Vahinkovakuutustoiminnan varat	4 067	-	4 067
Henkivakuutustoiminnan varat	13 858	-	13 858
Sijoitusomaisuus	12 248	175	12 423
Pääomaosuusmenetelmällä käsiteltävät sijoitukset	93	-	93
Aineettomat hyödykkeet	1 395	0	1 395
Aineelliset hyödykkeet	836	7	843
Muut varat	1 523	3	1 526
Verosaamiset	117	1	118
Varat yhteensä	124 211	934	125 145
Velat luottolaitoksille	1 607	66	1 673
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvelat	0	-	0
Johdannaissopimukset	5 345	-	5 345
Velat asiakkaille	57 511	709	58 220
Vahinkovakuutustoiminnan velat	3 159	-	3 159
Henkivakuutustoiminnan velat	13 532	-	13 532
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	27 694	12	27 706
Varaukset ja muut velat	3 616	9	3 625
Verovelat	861	5	866
Lisäosuudet	89	17	106
Velat, joilla on huonompi etuoikeus	1 590	-	1 590
Velat yhteensä	115 004	818	115 822
Oma pääoma			
OP Ryhmän omistajien osuus			
Osake- ja osuuspääoma	2 656	0	2 656
Osakepääoma	0	-	0
Jäsenosuudet	154	-	154
Tuotto-osuudet	2 502	-	2 502
Käyvän arvon rahasto	241	1	242
Muut rahastot	2 018	67	2 085
Kertyneet voittovarot	4 223	48	4 271
Määräysvallattomien osuus	70	-	70
Oma pääoma yhteensä	9 207	116	9 324
Velat ja oma pääoma yhteensä	124 211	934	125 145

Liite 3. OP Ryhmän tunnusluvut ja niiden laskentakaavat

	1–12/2015	1–12/2014
Oman pääoman tuotto (ROE), %	10,3	8,1
Oman pääoman tuotto käyvin arvo in,%	13,2	5,7
Koko pääoman tuotto (ROA), %	0,72	0,57
Kulujen osuus tuotoista, %	53	56
Henkilöstö keskimäärin	12 174	12 548
josta kokoaikaisia	11 330	11 663
josta osa-aikaisia	844	885
Oman pääoman tuotto (ROE), %	$\frac{\text{Tilikauden tulos}}{\text{Oma pääöma (kauden alun ja lopun keskiarvo)}} \times 100$	
Oman pääoman tuotto käyvin arvo in, %	$\frac{\text{Tilikauden laaja tulos}}{\text{Oma pääöma (kauden alun ja lopun keskiarvo)}} \times 100$	
Koko pääoman tuotto (ROA), %	$\frac{\text{Kauden tulos}}{\text{Taseen loppusumma keskimäärin (kauden alun ja lopun keskiarvo)}} \times 100$	
Omavaraisuusaste, %	$\frac{\text{Oma pääöma}}{\text{Taseen loppusumma}} \times 100$	
Kulujen osuus tuotoista, %	$\frac{\text{Henkilöstökulut + muut hallintokulut + liiketoiminnan muut kulut}}{\text{Korkokate + vahinkovakuutustoiminnan nettotuotot + henkivakuutustoiminnan nettotuotot + palkkiotuotot ja -kulut, netto + kaupankäynnin nettotuotot + sijoitustoiminnan nettotuotot + liiketoiminnan muut tuotot + osuus osakkuusyritysten tuloksesta}} \times 100$	
Ydinpääöma (CET1)*, %	$\frac{\text{Ydinpääöma (CET1)}}{\text{Riskipainotetut erät yhteensä}} \times 100$	
* Ydinpääöma (CET1) EU:n asetuksen 575/2013 artiklan 26 ja kokonaisriski artiklan 92 mukaisesti määriteltynä		
Tier 1 Vakavaraisuussuhde, %	$\frac{\text{Ensisijainen pääöma (Tier 1)}}{\text{Riskipainotetut erät yhteensä}} \times 100$	
Vakavaraisuussuhde, %	$\frac{\text{Omat varat yhteensä}}{\text{Riskipainotetut erät yhteensä}} \times 100$	
Rahoitus- ja vakuutusryhmittymän valvonnasta annetun lain mukainen vakavaraisuussuhde	$\frac{\text{Ryhmittymän omat varat yhteensä}}{\text{Ryhmittymän omien varojen vähimmäismäärä yhteensä}} \times 100$	
Taloudellisen pääoman tuotto, %	$\frac{\text{Tulos + asiakasbonukset verojen jälkeen (12 kk liukuva)}}{\text{Keskimääräinen taloudellinen pääöma}} \times 100$	

Vahinkovakuutus:

Yhdistetty kulusuhde (ilman perustekorkokulua), %	Vahinkosuhde + liikekulusuhde Riskisuhde + toimintakulusuhde	
Vahinkosuhde (ilman perustekorkokulua), %	<u>Korvaukset ja korvausten hoitokulut</u> Vakuutusmaksutuotot (netto)	x 100
Liikekulusuhde, %	<u>Liikekulut + poistot/oikaisuut yrityskaupan yhteydessä syntyneistä aineettomista hyödykkeistä</u> Vakuutusmaksutuotot (netto)	x 100
Riskisuhde (ilman perustekorkokulua), %	<u>Korvaukset pl. korvausten selvittelykulut</u> Vakuutusmaksutuotot (netto)	x 100
Operatiivinen yhdistetty kulusuhde	Operatiivinen vahinkosuhde + operatiivinen liikekulusuhde Operatiivinen riskisuhde + operatiivinen toimintakulusuhde	
Operatiivinen riskisuhde (ilman perustekorkokulua), %	<u>Korvaukset pl. korvausten selvittelykulut ja laskuperustemuutokset</u> Vakuutusmaksutuotot pl. laskuperustemuutokset (netto)	x 100
Operatiivinen vahinkosuhde, %	<u>Korvauskulut pl. laskuperustemuutokset</u> Vakuutusmaksutuotot pl. laskuperustemuutokset (netto)	x 100
Operatiivinen liikekulusuhde, %	<u>Liikekulut</u> Vakuutusmaksutuotot pl. laskuperustemuutokset (netto)	x 100
Toimintakulusuhde, %	<u>Liikekulut ja korvausten selvittelykulut</u> Vakuutusmaksutuotot (netto)	x 100
Operatiivinen toimintakulusuhde, %	<u>Liikekulut ja korvausten selvittelykulut</u> Vakuutusmaksutuotot (netto) pl. laskuperustemuutokset	x 100
Vastuunkantokyky, %	<u>Vakavaraisuuspääoma</u> Vakuutusmaksutuotot	x 100
Solvenssisuhde, %*)	<u>Omat varat</u> Vakavaraisuuspääomavaatimus (SCR)	x 100
*) Solvenssi II -ehdotuksen mukainen		
Henkivakuutus:		
Liikekustannussuhde, %	<u>Liikekulut ennen vakuutusten aktivoitujen hankintamenojen muutosta + korvausten selvittelykulut</u> Kuormitustulo	x 100

Liite 4. OP Ryhmän tuloskehitys vuosineljänneksittäin

Milj. €	2014		2015		
	10-12	1-3	4-6	7-9	10-12
Korkotuotot	660	644	620	612	610
Korkokulut	391	388	365	356	351
Korkokate	269	256	256	256	259
Saamisten arvonalentumiset	38	21	15	10	31
Korkokate arvonalentumisten jälkeen	231	234	240	245	228
Vahinkovakuutustoiminnan nettotuotot	138	169	174	154	142
Henkivakuutustoiminnan nettotuotot	29	104	45	61	68
Palkkiotuotot ja -kulut, netto	175	199	175	169	161
Kaupankäynnin nettotuotot	5	24	40	22	21
Sijoitustoiminnan nettotuotot	21	19	47	18	3
Liiketoiminnan muut tuotot	14	12	13	8	12
Henkilöstökulut	190	214	187	172	208
Muut hallintokulut	101	102	102	90	126
Liiketoiminnan muut kulut	102	82	87	69	81
Palautukset omistaja-asiakkaille ja kertyneet asiakasbonukset	48	46	51	50	48
Osuus osakkuusyritysten tuloksesta	2	4	0	2	3
Kauden tulos ennen veroja	176	320	308	299	175
Tuloverot	36	63	93	59	34
Kauden tulos	140	257	215	240	141
Muut laajan tuloksen erät					
Erät, joita ei siirretä tulosvaikutteisiksi					
Etuuspohjaisten eläkejärjestelyiden uudelleen määrittämisestä johtuvat voitot/(tappiot)	-153	-175	458	-51	286
Erät, jotka saatetaan myöhemmin siirtää tulosvaikutteisiksi					
Käyvän arvon rahaston muutos					
Käypään arvoon arvostamisesta	41	152	-253	-115	12
Rahavirran suojauksesta	7	7	-28	9	-1
Muuntoerot	0	0	0	0	0
Tuloverot					
Eristä, joita ei siirretä tulosvaikutteisiksi					
Etuuspohjaisten eläkejärjestelyiden uudelleen määrittämisestä johtuvista voitoista/(tappioista)	31	35	-92	10	-57
Eristä, jotka saatetaan myöhemmin siirtää tulosvaikutteisiksi					
Käypään arvoon arvostamisesta	-8	-30	51	23	-2
Rahavirran suojauksesta	-1	-1	6	-2	0
Kauden laaja tulos	56	245	355	114	378

Liite 5. Korkokate

Milj. €	1-12/2015	1-12/2014	Muutos, %
Lainat ja saamiset	1 264	1 328	-5
Saamiset luottolaitoksilta ja keskuspankeilta	4	4	-15
Saamistodistukset	167	198	-16
Johdannaiset (netto)			
Kaupankäynnin johdannaiset	97	133	-27
Suojauslaskennan johdannaiset	60	64	-6
Rahavirran suojauksen tehoton osuus	-1	2	
Velat luottolaitoksille	-12	-3	
Velat asiakkaille	-153	-210	-27
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	-351	-424	-17
Huonomman etuoikeuden velat	-41	-36	15
Pääomalainat	-7	-6	7
Kaupankäynnin rahoitusvelat	0	0	-76
Muut (netto)	-1	-4	-69
Korkokate ilman suojauslaskennan arvostuseriä	1 026	1 045	-2
Suojaavat johdannaiset	-90	-121	-25
Suojauskohteiden arvonmuutokset	91	119	-24
Korkokate	1 026	1 043	-2

Liite 6. Saamisten arvonalentumiset

Milj. €	1-12/2015	1-12/2014	Muutos, %
Luotto- tai takaustappioiden poistetut saamiset	83	71	17
Palautukset poistetuista saamisista	-15	-13	-18
Saamiskohtaisten arvonalentumisten lisäys	107	110	-3
Saamiskohtaisten arvonalentumisten vähennys	-88	-87	-1
Ryhmäkohtaiset arvonalentumiset	-9	7	
Yhteensä	78	88	-12

Liite 7. Vahinkovakuutustoiminnan nettotuotot

Milj. €	1-12/2015	1-12/2014	Muutos, %
Vakuutusmaksutuotot, netto			
Vakuutusmaksutulo	1 453	1 393	4
Jälleenvakuuttajien osuus	-48	-54	12
Vakuutusmaksuvastuun muutos	-8	-29	72
Jälleenvakuuttajien osuus	-2	1	
Yhteensä	1 396	1 310	7
Vahinkovakuutuskorvaukset, netto			
Maksetut korvaukset	804	828	-3
Jälleenvakuuttajien osuus	-25	-29	14
Korvausvastuun muutos	114	61	88
Jälleenvakuuttajien osuus	-8	-15	45
Yhteensä	885	845	5
Vahinkovakuutuksen sijoitustoiminnan nettotuotot			
Koroista	46	55	-16
Osingoista	27	18	50
Kiinteistöistä	5	5	10
Myyntivoitoista ja -tappioista			
Saamistodistuksista	15	60	-75
Osakkeista ja osuuksista	81	53	52
Lainoista ja saamisista	-	0	
Kiinteistöistä	0	0	
Johdannaisista	-1	-22	95
Arvostusvoitoista ja -tappioista			
Saamistodistuksista	2	2	9
Osakkeista ja osuuksista	-3	-1	
Lainoista ja saamisista	0	1	-90
Kiinteistöistä	0	2	
Johdannaisista	7	-2	
Arvonalentumisista	-9	-2	
Muista	0	1	-31
Yhteensä	171	169	1
Diskonnttauksen purkautuminen	-38	-41	7
Muut	-5	-5	-5
Vahinkovakuutustoiminnan nettotuotot	639	589	8

Liite 8. Henkivakuutustoiminnan nettotuotot

Milj. €	1–12/2015	1–12/2014	Muutos, %
Vakuutusmaksutulo	1 430	1 230	16
Jälleenvakuuttajien osuus	-23	-23	-2
Yhteensä	1 406	1 207	17
Korvauskulut			
Maksetut korvaukset	-795	-738	-8
Korvausvastuun muutos	-10	-9	-11
Jälleenvakuuttajien osuus	11	9	22
Vakuutusvelan muutos			
Vakuutusmaksuvastuun muutos	-723	-168	
Jälleenvakuuttajien osuus	3	1	
Yhteensä	-1 514	-905	-67
Muut	-211	-1 215	83
Yhteensä	-318	-914	-65
Henkivakuutuksen sijoitustoiminnan nettotuotot			
Koroista	51	50	2
Osingoista	44	42	6
Kiinteistöistä	2	0	
Myyntivoitoista ja -tappioista			
Saamistodistuksista	12	33	-63
Osakkeista ja osuuksista	85	63	34
Lainoista ja saamisista	1	1	12
Kiinteistöistä	0	0	
Johdannaisista	-18	249	
Arvostusvoitoista ja -tappioista			
Saamistodistuksista	2	1	21
Osakkeista ja osuuksista	-	-6	
Lainoista ja saamisista	0	1	
Kiinteistöistä	2	1	50
Johdannaisista	-30	40	
Arvonalentumisista	-15	-9	-74
Muista	0	1	-58
Sijoitussidonnaisten vakuutusten katteina oleva omaisuus			
Osakkeet ja osuudet			
Myyntivoitot ja -tappiot	211	81	
Arvostusvoitot ja -tappiot	187	511	-63
Muut	64	51	25
Yhteensä	596	1 111	-46
Henkivakuutustoiminnan nettotuotot	278	197	41

Liite 9. Palkkiotuotot ja -kulut, netto

Milj. €	1-12/2015	1-12/2014	Muutos, %
Palkkiotuotot			
Luotonannosta	203	207	-2
Talletuksista	5	5	-4
Maksuliikkeestä	256	238	8
Arvopapereiden välityksestä	22	23	-4
Arvopapereiden liikkeeseenlaskusta	13	11	21
Rahastoista	129	109	19
Omaisuudenhoidosta ja lainopillisista tehtävistä	82	82	0
Vakuutusten välityksestä	60	67	-10
Takauksista	21	22	-7
Muista	87	95	-8
Yhteensä	878	859	2
Palkkiokulut	174	152	15
Palkkiotuotot, netto	704	707	0

Liite 10. Kaupankäynnin nettotuotot

Milj. €	1-12/2015	1-12/2014	Muutos, %
Myyntivoitot ja -tappiot			
Saamistodistuksista	-6	7	
Osakkeista ja osuuksista	6	4	45
Johdannaisista	99	25	
Arvonmuutokset			
Saamistodistuksista	-5	2	
Osakkeista ja osuuksista	-2	1	
Johdannaisista	-15	21	
Osinkotuotot	0	1	-26
Valuuttatoiminnan nettotuotot	30	28	10
Yhteensä	107	88	20

Liite 11. Sijoitustoiminnan nettotuotot

Milj. €	1–12/2015	1–12/2014	Muutos, %
Myytävissä olevista rahoitusvaroista			
Myyntivoitoista ja -tappioista			
Saamistodistuksista	31	15	
Osakkeista ja osuuksista	40	23	77
Osinkotuotoista	20	39	-49
Arvonalentumistappioista	-2	-4	-45
Jaksotettuun hankintameno- arvostettavista			
Myyntivoitoista ja -tappioista	-1	0	
Yhteensä	87	73	20
Sijoituskiinteistöjen nettotuotot			
Vuokratuotoista	42	43	-2
Vastike- ja hoitokuluista	-32	-36	12
Arvonmuutoksista, myyntivoitoista ja -tappioista	-11	-6	85
Muista	0	0	-35
Yhteensä	-1	1	
Muut	-	0	-100
Sijoitustoiminnan nettotuotot	87	74	18

Liite 12. Liiketoiminnan muut tuotot

Milj. €	1–12/2015	1–12/2014	Muutos, %
Tuotot omassa käytössä olevista kiinteistöistä ja toimitiloista	14	15	-9
Muulla vuokrasopimuksella vuokralle annetun omaisuuden vuokratuotoista	4	3	42
Muut	27	33	-18
Yhteensä	46	52	-12

Liite 13. Rahoitusvarojen ja -velkojen luokittelu

Milj. €	Lainat ja saamiset	Eräpäivään asti pidettävät	Käypään arvoon tulosvaikuttaisesti kirjattavat	Myytavissä olevat	Suojaavat johdannaiset	Yhteensä
Varat						
Käteiset varat	8 581	-	-	-	-	8 581
Saamiset luottolaitoksilta	425	-	-	-	-	425
Johdannaissopimukset	-	-	5 160	-	536	5 696
Saamiset asiakkailta	75 192	-	-	-	-	75 192
Vahinkovakuutustoiminnan varat	676	-	178	3 212	-	4 067
Henkivakuutustoiminnan varat	263	-	8 844	4 751	-	13 858
Saamistodistukset	-	108	858	11 295	-	12 261
Osakkeet ja osuudet	-	-	70	501	-	570
Muut rahoitusvarat	1 526	-	-	-	-	1 526
Rahoitusvarat	86 664	108	15 110	19 760	536	122 178
Muut kuin rahoitusinstrumentit						2 968
Yhteensä 31.12.2015	86 664	108	15 110	19 760	536	125 145
Yhteensä 31.12.2014	80 915	191	13 620	15 129	572	110 427

Milj. €	Käypään arvoon tulosvaikuttaisesti kirjattavat	Muut velat	Suojaavat johdannaiset	Yhteensä
Velat				
Velat luottolaitoksille	-	1 673	-	1 673
Kaupankäynnin rahoitusvelat (pl. johdannaiset)	0	-	-	0
Johdannaissopimukset	4 993	-	352	5 345
Velat asiakkaille	-	58 220	-	58 220
Vahinkovakuutustoiminnan velat	4	3 155	-	3 159
Henkivakuutustoiminnan velat	8 686	4 846	-	13 532
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	-	27 706	-	27 706
Velat, joilla huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla	-	1 590	-	1 590
Muut rahoitusvelat	-	2 952	-	2 952
Rahoitusvelat	13 683	100 141	352	114 176
Muut kuin rahoitusvelat				1 645
Yhteensä 31.12.2015	13 683	100 141	352	115 822
Yhteensä 31.12.2014	12 630	90 198	386	103 214

Yleiseen liikkeeseen laskettuihin velkakirjoihin sisältyvät joukkovelkakirjalainat on arvostettu kirjanpidossa jaksotettuun hankintamenuon. Näille velkakirjoille markkinoilta saatavilla olevan informaation ja vakiintuneiden arvostusmenetelmien avulla arvioitu käypä arvo joulukuun lopussa oli n. 441 miljoonaa euroa kirjanpitoarvoa suurempi. Huonommalla etuoikeudella olevat velat on arvostettu jaksotettuun hankintamenuon. Näiden käyvät arvot ovat jaksotettua hankintamenua suuremmat, mutta luotettavien käypien arvojen määrittämiseen liittyy epävarmuutta.

Liite 14. Toistuvasti käypään arvoon arvostettujen rahoitusinstrumenttien ryhmittely arvostusmenetelmän mukaisesti

Varojen käyvät arvot 31.12.2015,

milj. €	Taso 1	Taso 2	Taso 3	Yhteensä
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat				
Pankkitoiminta	616	291	21	928
Vahinkovakuutustoiminta	-	-	-	-
Henkivakuutustoiminta*	6 425	2 215	-	8 640
Johdannaissopimukset				
Pankkitoiminta	2	5 518	176	5 696
Vahinkovakuutustoiminta	0	9	-	9
Henkivakuutustoiminta	0	57	-	58
Myytävissä olevat				
Pankkitoiminta	9 757	1 746	294	11 796
Vahinkovakuutustoiminta	1 563	1 397	252	3 212
Henkivakuutustoiminta	2 401	1 891	460	4 751
Yhteensä	20 763	13 124	1 203	35 090

*Sisältää 8 640 milj. € sijoitussidonnaisten vakuutusten katteena olevien sijoitusten käypiä arvoja, joista 6 425 miljoonaa euroa on tasolla 1 ja 2 215 miljoonaa euroa tasolla 2.

Varojen käyvät arvot 31.12.2014,

milj. €	Taso 1	Taso 2	Taso 3	Yhteensä
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat				
Pankkitoiminta	183	244	0	427
Vahinkovakuutustoiminta	-	7	-	7
Henkivakuutustoiminta*	7 202	289	7	7 499
Johdannaissopimukset				
Pankkitoiminta	7	5 711	202	5 920
Vahinkovakuutustoiminta	1	11	-	12
Henkivakuutustoiminta	-	66	-	66
Myytävissä olevat				
Pankkitoiminta	6 631	2 150	27	8 807
Vahinkovakuutustoiminta	1 546	1 156	258	2 960
Henkivakuutustoiminta	1 944	1 076	341	3 362
Yhteensä	17 514	10 710	835	29 060

*Sisältää 7 492 milj. € sijoitussidonnaisten vakuutusten katteena olevien sijoitusten käypiä arvoja, joista 7 202 miljoonaa euroa on tasolla 1 ja 289 miljoonaa euroa tasolla 2.

Velkojen käyvät arvot 31.12.2015,

milj. €	Taso 1	Taso 2	Taso 3	Yhteensä
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat				
Pankkitoiminta	-	-	-	-
Henkivakuutustoiminta*	6 444	2 222	-	8 666
Johdannaisopimukset				
Pankkitoiminta	35	5 175	135	5 345
Vahinkovakuutustoiminta	0	4	-	4
Henkivakuutustoiminta	-	20	-	20
Yhteensä	6 480	7 421	135	14 035

Velkojen käyvät arvot 31.12.2014,

milj. €	Taso 1	Taso 2	Taso 3	Yhteensä
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat				
Pankkitoiminta	-	4	-	4
Henkivakuutustoiminta*	7 223	290	-	7 513
Johdannaisopimukset				
Pankkitoiminta	57	5 303	130	5 489
Vahinkovakuutustoiminta	2	0	-	2
Henkivakuutustoiminta	-	8	-	8
Yhteensä	7 282	5 604	130	13 016

*Sisältää sijoitussidonnaisten vakuutusten ja sijoitussidonnaisten sijoitussopimusten velkojen käyvät arvot.

Taso 1: Noteeratut markkinahinnat

Hierarkiatason 1 ryhmitellyt erät koostuvat suurimmissa pörsseissä listatuista osakkeista, noteeratuista yritysten, valtioiden ja rahoituslaitosten velkapapereista sekä pörssijohdannaisista. Kyseisten instrumenttien käypä arvo määräytyy toimivilta markkinoilta saatavien noteerausten perusteella.

Taso 2: Arvostusmenetelmät havainnoitavissa olevia syöttötietoja varten

Arvostusmenetelmät, jotka perustuvat luotettaviin laskentaparametreihin. Hierarkiatason 2 luokiteltujen instrumenttien käyvällä arvolla tarkoitetaan arvoa, joka on johdettavissa rahoitusvälineen osien tai vastaavien rahoitusvälineiden markkina-arvosta, tai arvoa, joka on laskettavissa rahoitusmarkkinoilla yleisesti hyväksytyillä arvostusmalleilla ja -menetelmillä, jos markkina-arvo on niiden avulla luotettavasti arvioitavissa. Tähän hierarkiatasoon on luokiteltu Pohjola-konsernin OTC-johdannaiset, yritysten, valtioiden ja rahoituslaitosten noteeratut velkapaperit, joita ei ole luokiteltu tasolle 1, osto- ja takaisinmyyntisopimukset (repo) sekä lainaksi annetut tai saadut arvopaperit.

Taso 3: Arvostusmenetelmät ei havainnoitavissa olevia syöttötietoja käyttäen

Arvostusmenetelmät, joiden laskentaparametreihin sisältyy epävarmuutta. Hierarkiatason 3 luokitellut instrumentit arvostetaan hinnoittelumalleilla, joiden laskentaparametreihin sisältyy epävarmuutta. Lisäksi tasolle 3 luokitellaan velkapapereita, joille noteerauksia on markkinoilla arvostuspäivänä vain vähän tai ei ollenkaan. Kyseiseen taseryhmään sisällytetään kompleksisemmat OTC-johdannaiset, tietyt private equity -sijoitukset, epälikvidit lainat, strukturoidut lainat ml. arvopaperistetut lainat ja strukturoidut velkakirjat sekä hedge-rahastot. Usein tason 3 käypä arvo perustuu kolmannelta osapuolelta saatavaan hintatietoon.

Siirrot käyvän arvon arvostuksen tasojen välillä

Siirrot eri hierarkiatasojen välillä katsotaan tapahtuneen siirron aiheuttaman tapahtuman tai olosuhteiden muutoksen toteutumispäivänä.

Arvostusmenetelmät, joiden laskentaparametreihin sisältyy epävarmuutta (Taso 3)

Erittely rahoitusvaroista ja rahoitusveloista

Rahoitusvarat, milj. €	Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat		Johdannais-sopimukset		Myytävissä olevat		Varat yhteensä
	Pankki-toiminta	Vakuutus-toiminta	Pankki-toiminta	Vakuutus-toiminta	Pankki-toiminta	Vakuutus-toiminta	
Avaava tase 1.1.2015	0	7	202	-	27	599	835
Tuloslaskelman nettotuotot	21	-	-26	-	3	-60	-62
Laajan tuloslaskelman nettotuotot	-	-	-	-	-3	53	51
Hankinnat	-	-	-	-	-1	231	231
Myynnit	-	-	-	-	-13	-112	-125
Lyhennykset	-	-7	-	-	-	-	-7
Siirrot tasoon 3	-	-	-	-	281	-	281
Päätävä tase 31.12.2015	21	0	176	-	294	712	1 203

Rahoitusvelat, milj. €	Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat		Johdannais-sopimukset		Velat yhteensä
	Pankki-toiminta	Vakuutus-toiminta	Pankki-toiminta	Vakuutus-toiminta	
Avaava tase 1.1.2015	-	-	130	-	130
Tuloslaskelman nettotuotot	-	-	5	-	5
Päätävä tase 31.12.2015	-	-	135	-	135

Erittely nettotuotoista tuloslaskelmaerittäin 31.12.2015

Milj. €	Korkokate tai Kaupan-käynnin netto-tuotot	Sijoitustoiminnan netto-tuotot	Vahinko-vakuutus-toiminnan netto-tuotot	Henki-vakuutus-toiminnan netto-tuotot	Laaja tuloslaskelma / Käyvän arvon rahaston muutos	Nettotuotot tilikauden lopussa hallussa olevista varoista ja veloista
	Realisoituneet nettotuotot	21	-	-42	-19	
Realisoitumattomat nettotuotot	-31	3	15	38	51	76
Nettotuotot tilikaudelta	-10	3	-27	20	51	37

Hierarkiatason 3 johdannaiset ovat asiakkaiden tarpeisiin strukturoituja johdannaisia, joiden markkinariski on katettu vastaavalla johdannaisopimuksella. Tason 3 johdannaiset liittyvät Pohjolan liikkeeseen laskemiin strukturoituihin joukkovelkakirjalainoihin, joiden tuotto määräytyy kytketyn johdannaisen arvonkehityksen perusteella. Näiden kytkettyjen johdannaisien arvonmuutosta ei ole esitetty yllä olevassa taulukossa. Lisäksi tasolle 3 on luokiteltu pitkän maturiteetin johdannaisia, joiden arvostuksessa käytettyä markkinadataa on jouduttu ekstrapoloimaan.

Arvostustekijöiden muutokset

Vuoden 2015 lopussa luokittelukriteerejä tarkennettiin luopumalla luottoluokituksesta yhtenä luokittelukriteerinä ja siirtymällä havaittavissa olevien markkinahintojen tarkempaan analyysiin ja luokitteluun. Muutoksen johdosta tasolta 2 tasolle 1 siirtyi valtioiden, yritysten ja rahoituslaitosten noteerattuja joukkovelkakirjalainoja 1,4 miljardia euroa ja tasolta 2 siirtyi tasolle 3 joukkovelkakirjalainoja 0,3 miljardia euroa.

Liite 15. Vahinkovakuutustoiminnan varat

Milj. €	31.12.2015	31.12.2014	Muutos, %
Sijoitukset			
Lainat ja muut saamiset	23	14	63
Osakkeet ja osuudet	480	463	4
Kiinteistöt	170	161	5
Saamistodistukset	2 548	2 297	11
Johdannaissopimukset	9	12	-28
Muut osuudet	185	207	-11
Yhteensä	3 414	3 154	8
Muut varat			
Siirtosaamiset ja maksetut ennakot	33	33	0
Muut			
Ensivakuutustoiminta	436	404	8
Jälleenvakuutustoiminta	106	100	7
Rahat ja pankkisaamiset	5	41	-89
Muut saamiset	73	66	10
Yhteensä	653	643	2
Vahinkovakuutustoiminnan varat	4 067	3 797	7

Liite 16. Henkivakuutustoiminnan varat

Milj. €	31.12.2015	31.12.2014	Muutos, %
Sijoitukset			
Lainat ja muut saamiset	78	59	32
Osakkeet ja osuudet	1 222	1 160	5
Kiinteistöt	146	101	45
Saamistodistukset	3 529	2 209	60
Johdannaissopimukset	58	66	-13
Yhteensä	5 033	3 594	40
Sijoitussidonnaisten vakuutusten katteena olevat sijoitukset			
Osakkeet, osuudet ja muut sijoitukset	8 640	7 492	15
Muut varat			
Siirtosaamiset ja maksetut ennakot	66	49	35
Muut			
Ensivakuutustoiminta	5	11	-53
Jälleenvakuutustoiminta	81	79	2
Rahat ja pankkisaamiset	33	13	
Yhteensä	185	153	21
Henkivakuutustoiminnan varat	13 858	11 238	23

Liite 17. Vahinkovakuutustoiminnan velat

Milj. €	31.12.2015	31.12.2014	Muutos, %
Korvausvastuu			
Eläkeuotoinen korvausvastuu	1 386	1 316	5
Muu korvausvastuu	970	886	10
Korkotäydennys*	0	12	-97
Yhteensä	2 357	2 213	6
Vakuutusmaksuvastuu	560	523	7
Muut velat	242	235	3
Yhteensä	3 159	2 972	6

*Vakuutusvelan suojien arvo.

Liite 18. Henkivakuutustoiminnan velat

Milj. €	31.12.2015	31.12.2014	Muutos, %
Sijoitussidonnaisten vakuutusten velka	7 194	6 164	17
Sijoitussopimukset	1 473	1 349	9
Vakuutusvelka	4 788	3 649	31
Muut velat	79	68	15
Yhteensä	13 532	11 230	20

Vakuutusvelan korkotäydennykset olivat katsauskauden lopussa 401 miljoonaa euroa (419). Yhden prosenttiyksikön nousu korkotasossa pienentää vakuutusvelan arvoa 280 miljoonaa euroa. Edellä mainitut luvut eivät sisällä Keskinäisestä Henkivakuutusyhtiö Suomesta 31.12.2015 siirtynyttä vakuutusvelkaa, joka kuuluu OP-Henkivakuutuksen muusta taseesta eriytettyyn taseeseen.

Liite 19. Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat

Milj. €	31.12.2015	31.12.2014	Muutos, %
Joukkovelkakirjalainat	12 164	10 100	20
Asuntovakuudelliset joukkovelkakirjalainat (covered bonds)	9 003	7 811	15
Sijoitustodistukset, yritystodistukset ja ecp:t	6 539	7 031	-7
Muut	0	14	-100
Yhteensä	27 706	24 956	11

Liite 20. Käyvän arvon rahasto verojen jälkeen

Myytavissä olevat rahoitusvarat				
Milj. €	Saamis- todistukset	Osakkeet ja osuudet ja rahastot	Rahavirran suojaus	Yhteensä
Avaava tase 1.1.2014	63	238	27	328
Käyvän arvon muutokset	156	122	105	383
Tuloslaskelmaan siirretyt myyntivoitot	-35	-98	-	-133
Tuloslaskelmaan siirretyt arvonalennukset	0	1	-	1
Siirrot korkokatteeseen	-	-	-32	-32
Määräysvallattomilta omistajilta hankittu omistusosuus Pohjola Pankki Oyj:stä	-25	-65	-7	-97
Laskennalliset verot	-19	8	-13	-24
Päättävä tase 31.12.2014	139	206	80	425

Myytavissä olevat rahoitusvarat				
Milj. €	Saamis- todistukset	Osakkeet ja osuudet ja rahastot	Rahavirran suojaus	Yhteensä
Avaava tase 1.1.2015	139	206	80	425
Käyvän arvon muutokset	-105	59	18	-28
Tuloslaskelmaan siirretyt myyntivoitot	-33	-149	-	-183
Tuloslaskelmaan siirretyt arvonalennukset	2	10	-	13
Siirrot korkokatteeseen	-	-	-33	-33
POP Pankkien OP Ryhmään siirtymisen kertavaikutus	0	1	1	2
Laskennalliset verot	27	16	3	46
Päättävä tase 31.12.2015	31	142	69	242

Käyvän arvon rahasto ennen veroja oli 302 miljoonaa euroa (531) ja siihen liittyvä laskennallinen verovelka oli 60 miljoonaa euroa (106). Katsauskauden lopussa käyvän arvon rahastossa oli oman pääoman ehtoisten instrumenttien positiivisia arvonmuutoksia yhteensä 245 miljoonaa euroa (315) ja negatiivisia arvonmuutoksia yhteensä 21 miljoonaa euroa (15).

Negatiivinen käyvän arvon rahasto purkautuu omaisuuden arvonnousujen ja tulosvaikutteisten arvonalentumiskirjausten kautta.

Liite 21. Arvonalentumiset ja ongelmasaamiset

Saamiset luottolaitoksilta ja asiakkailta sekä arvonalentumiset, milj. €	31.12.2015	31.12.2014
Saamiset luottolaitoksilta ja asiakkailta (brutto)	76 147	71 851
Arvonalentumiset yhteensä, josta	498	483
Saamiskohtaiset	441	417
Saamisryhmäkohtaiset	57	65
Saamiset luottolaitoksilta ja asiakkailta (netto)	75 649	71 369

Ongelmasaamiset 31.12.2015, milj. €	Terveet ("performing") saamiset luottolaitoksilta (brutto)	Järjestämättömät ("non-performing") saamiset luottolaitoksilta ja asiakkailta (brutto)	Saamiset luottolaitoksilta ja asiakkailta yhteensä (brutto)	Saamis-kohtaiset arvonalentumiset	Saamiset luottolaitoksilta ja asiakkailta (netto)
Yli 90 pv. erääntyneet		543	543	223	319
Maksukyvyttömäksi luokitellut		499	499	175	325
Lainanhoitajoustot					
Uudelleen neuvotellut	1 310	191	1 501	43	1 458
Yhteensä	1 310	1 233	2 543	441	2 102

Ongelmasaamiset 31.12.2014, milj. €	Terveet ("performing") saamiset luottolaitoksilta (brutto)	Järjestämättömät ("non-performing") saamiset luottolaitoksilta ja asiakkailta (brutto)	Saamiset luottolaitoksilta ja asiakkailta yhteensä (brutto)	Saamis-kohtaiset arvonalentumiset	Saamiset luottolaitoksilta ja asiakkailta (netto)
Yli 90 pv. erääntyneet		511	511	241	270
Maksukyvyttömäksi luokitellut		507	507	149	358
Lainanhoitajoustot					
Uudelleen neuvotellut	836	205	1 041	27	1 014
Yhteensä	836	1 223	2 059	417	1 642

Tunnusluku, %	31.12.2015	31.12.2014
Saamiskohtaiset arvonalentumiset, % ongelmasaamisista	17,3 %	20,3 %

Yli 90 päivää erääntyneenä saamisena raportoidaan jäljellä oleva pääoma sellaisesta saamisesta, jonka korko tai pääoma on ollut erääntyneenä ja maksamatta yli kolme kuukautta. Maksukyvyttöminä sopimuksina raportoidaan kahden heikoimman luottoluokan (11–12) omaavat sopimukset. Lainanhoitajoustoina raportoidaan saamiset, joiden ehtoja on neuvoteltu uudelleen asiakkaan heikentyneestä maksukyvyystä johtuen. Uudelleen neuvoteltujen saamisten lainaehtoja on helpotettu asiakkaan taloudellisista vaikeuksista johtuen esimerkiksi myöntämällä lyhennysvapaa, jonka kesto on 6–12 kk. Aikaisemmin ongelmasaamisissa raportoidut ns. alihintaiset saamiset ja nollakorkoiset on poistettu lainanhoitajoustop määritelystä.

Liite 22. Omat varat ja vakavaraisuus

Omat varat ja vakavaraisuus on esitetty EU:n vakavaraisuusasetuksen (EU 575/2013) (CRR) mukaisesti.

Omat varat ja vakavaraisuus, milj. €	31.12.2015	31.12.2014	Muutos, %
OP Ryhmän oma pääoma	9 324	7 213	29
Poistetaan vakuutusyhtiöiden vaikutus omasta pääomasta	-200	-40	
Käyvän arvon rahasto, rahavirran suojaus	-69	-80	14
Lisäosuuspääomat, joihin sovelletaan siirtymäsäännöstä, ja omiin pääomiin kuulumattomat osuuspääomat	143	192	25
Ydinpääoma (CET1) ennen vähennyksiä	9 197	7 285	26
Aineettomat hyödykkeet	-518	-450	-15
Eläkevastuun ylikate ja arvostusoikaisut	-131	-1	
Ennakoitu voitonjako ja ed. tilikaudelta maksamaton voitonjako	-66	-22	
Realisoitumattomien voittojen siirtymäsäännös	-	-90	
Arvonalentumiset - odotetut tappiot alijäämä	-306	-339	10
Ydinpääoma (CET1)	8 176	6 384	28
Pääomalainat, joihin sovelletaan siirtymäsäännöstä	141	161	
Ensisijainen lisäpääoma (AT1)	141	161	
Ensisijainen pääoma (T1)	8 316	6 544	27
Debentuurilainat	1 253	708	77
OVY:n tasoisuusmäärä	-	35	
Realisoitumattomien voittojen siirtymäsäännös	-	29	
Toissijainen pääoma (T2)	1 253	772	62
Omat varat yhteensä	9 569	7 316	31
Riskipainotetut erät			
Luotto- ja vastapuoliriski	36 838	37 694	-2
Valtio- ja keskuspankkivastuut	27	30	-9
Luottolaitosvastuut	1 178	1 275	-8
Yritysvastuut	21 425	21 173	1
Vähittäisvastuut	4 886	5 235	-7
Oman pääoman ehtoiset sijoitukset *)	7 484	7 663	-2
Muut**)	1 839	2 318	-21
Markkinariski	1 464	1 377	6
Operatiivinen riski	3 521	3 182	11
Yhteensä	41 824	42 254	-1

Suhdeluvut, %	31.12.2015	31.12.2014	Muutos, %- yksikköä
Ydinpääoman (CET1)			
vakavaraisuussuhde	19,5	15,1	4,4
Tier 1 vakavaraisuussuhde	19,9	15,5	4,4
Vakavaraisuussuhde	22,9	17,3	5,6

Suhdeluvut ilman siirtymäsäännöksiä, %	31.12.2015	31.12.2014	Muutos, %- yksikköä
Ydinpääoman (CET1)			
vakavaraisuussuhde	19,2	14,9	4,3
Tier 1 vakavaraisuussuhde	19,2	14,9	4,3
Vakavaraisuussuhde	22,2	16,6	5,6

Basel I lattia, milj. €	31.12.2015	31.12.2014	Muutos, %
Omat varat	9 569	7 316	31
Basel I lattian pääomavaatimus	3 924	3 642	8
Puskuri Basel I lattiaan	5 645	3 674	54

Velkaantuneisuus

Milj. €	31.12.2015	31.12.2014
Ensisijainen pääoma (T1)	8 316	6 544
Vastuut yhteensä	114 780	102 050
Vähimmäisomavaraisuusaste, %	7,2	6,4

*) Oman pääoman ehtoisten sijoitusten riskipaino sisältää 6,5 miljardia euroa ryhmän sisäisistä vakuutusyhtiösijoituksista.

**) Muiden vastuiden riskipainosta 100 miljoonaa euroa on laskennallisia verosaamisia, jotka käsitellään 250 prosentin riskipainolla ydinpääomista vähentämisen sijaan.

Ydinpääomasta (CET1) on vähennetty varovaisen arvostamisen oikaisu 69 miljoonaa euroa.

Lisäosuuspääomiin ja pääomalainoihin on sovellettu vanhoja pääomainstrumentteja koskevia siirtymäsäännöksiä. Niistä on luettu omiin varoihin maksimissaan 70 prosenttia 31.12.2012 liikkeessä olleesta määrästä.

Realisoitumattomat arvostukset on luettu ydinpääomaan. Vertailuvuonna negatiiviset realisoitumattomat arvostukset luettiin ydinpääomaan ja positiiviset toissijaiseen pääomaan Finanssivalvonnan kannanoton mukaisesti.

Velkaantumistasetta kuvaava mittari eli vähimmäisomavaraisuusaste (Leverage Ratio) esitetään uusien säännösluonnosten mukaisesti. Säännösluonnosten mukainen minimitaso on kolme prosenttia. Vähimmäisomavaraisuusaste on laskettu joulukuun lopun luvuilla.

Omat varat ja riskipainotetut erät sisältävät Yhteenliittymän jäseniksi 19.5.2015 siirtyneiden uusien jäsenpankkien vakavaraisuusluvut. Uusien jäsenpankkien vaikutus omiin varoihin oli 127 miljoonaa euroa ja riskipainotettuihin eriin 481 miljoonaa euroa. Velkaantuneisuuden vastuisiin sisältyy 885 miljoonaa euroa uusien jäsenpankkien vastuita.

Liite 23. OP Ryhmän rahoitus- ja vakuutusryhmittymän valvonnasta annetun lain mukainen vakavaraisuus

Milj. €	31.12.2015	31.12.2014	Muutos, %
OP Ryhmän omat pääomat	9 324	7 213	29
Osuuspääoma, pääomalainat, ikuiset lainat ja debentuurilainat	1 547	1 072	44
Muut omiin varoihin sisällyttömät toimialakohtaiset erät	-76	-72	-6
Liikearvo ja aineettomat hyödykkeet	-1 356	-1 286	-5
Tasotusmäärä	-220	-179	-23
Suunniteltu voitonjako	-66	-22	
Omista varoista vähennettävät IFRS-erät*	-57	-79	28
Arvon alentumiset - odotetut tappiot alijäämä	-280	-313	11
Ryhmittymän omat varat yhteensä	8 815	6 334	39
Luottolaitostoiminnan omien varojen vaade**	3 707	2 865	29
Vakuutusliiketoiminnan omien varojen vaade***	557	485	15
Ryhmittymän omien varojen vähimmäismäärä yhteensä	4 265	3 350	27
Ryhmittymän vakavaraisuus	4 550	2 984	52
Ryhmittymän vakavaraisuussuhde (omat varat/omien varojen vähimmäismäärä) (%)	207	189	

* Eläkevastuun ylikate, Sijoituskiinteistöjen käypiin arvoihin arvostus, Käyvän arvon rahastosta rahavirran suojauksen osuus.

** Riskipainotetut sitoumukset x 10,5 %.

*** Toimintapääoman minimi.

Uusien jäsenpankkien vaikutus ryhmittymän vakavaraisuussuhteeseen oli 0,5 prosenttiyksikköä.

Liite 24. Annetut vakuudet

Milj. €	31.12.2015	31.12.2014	Muutos, %
Omien velkojen ja sitoumusten puolesta annetut			
Kiinnitykset	1	1	
Pantit	5	6	-29
Luotot (covered bondien vakuutena)	10 053	8 937	12
Muut	671	999	-33
Muut annetut vakuudet			
Pantit *	3 969	6 273	-37
Annetut vakuudet yhteensä	14 699	16 216	-9
Vakuudelliset muut velat	507	474	7
Asuntovakuudelliset joukkovelkakirjalainat (covered bonds)	9 003	7 811	15
Vakuudelliset velat yhteensä	9 510	8 285	15

* josta 2 000 miljoonaa euroa päivän sisäisen limiitin vakuuksia.

Liite 25. Taseen ulkopuoliset sitoumukset

Milj. €	31.12.2015	31.12.2014	Muutos, %
Takaukset	764	878	-13
Takuuvastuut	1 848	2 007	-8
Pantit	1	3	
Luottolupaukset	10 042	8 839	14
Lyhytaikaisiin kauppatahtumiin liittyvät sitoumukset	194	319	-39
Muut	587	522	13
Taseen ulkopuoliset sitoumukset yhteensä	13 436	12 567	7

Liite 26. Johdannaissopimukset

31.12.2015, milj. €	Nimellisarvot / jäljellä oleva juoksuaika				Käyvät arvot*	
	Alle 1 v	1–5 v	Yli 5 v	Yhteensä	Varat	Velat
Korkojohdannaiset, josta	38 498	83 365	58 255	180 119	4 408	3 977
Keskusvastapuoli-selvitettävät	7 712	26 807	24 664	59 183	890	863
Valuuttajohdannaiset	30 956	9 766	6 706	47 428	1 528	1 479
Osake- ja indeksisidonnaiset johdannaiset	282	6	-	288	15	-
Luottojohdannaiset	15	126	82	223	10	13
Muut johdannaiset	185	722	14	921	83	61
Johdannaiset yhteensä	69 936	93 985	65 057	228 979	6 043	5 530

31.12.2014, milj. €	Nimellisarvot / jäljellä oleva juoksuaika				Käyvät arvot*	
	Alle 1 v	1–5 v	Yli 5 v	Yhteensä	Varat	Velat
Korkojohdannaiset, josta	52 318	94 284	48 599	195 201	5 144	4 719
Keskusvastapuoli-selvitettävät	4 370	24 526	15 008	43 904	876	867
Valuuttajohdannaiset	16 170	9 028	5 639	30 837	1 034	975
Osake- ja indeksisidonnaiset johdannaiset	266	285	-	551	37	1
Luottojohdannaiset	9	73	102	184	12	5
Muut johdannaiset	232	840	56	1 129	73	67
Johdannaiset yhteensä	68 995	104 510	54 396	227 901	6 301	5 766

* Käyvät arvot sisältävät kertyneet korot, jotka taseessa esitetään muissa varoissa tai varauksissa ja muissa veloissa. Lisäksi keskusvastapuoliselvityksessä olevien johdannaisten käyvät arvot on nettoutettu taseesta.

Liite 27. Rahoitusvarat ja -velat, jotka on vähennetty toisistaan tai joita koskee toimeenpantavissa oleva yleinen nettoutusjärjestely

Rahoitusvarat

31.12.2015, milj. €	Rahoitus- varojen bruttomäärä	Rahoitusvelkojen bruttomäärä, joka on vähennetty rahoitusvaroista*	Taseessa esitettävä netto- määrä**	Rahoitusvarojen määrät, joita ei ole netotettu taseessa		
				Rahoitus- varat***	Saadut vakuudet	Netto- määrä
Pankkitoiminnan johdannaiset	6 567	-870	5 696	-3 389	-1 030	1 277
Henkivakuutustoiminnan johdannaiset	58	-	58	-20	-	37
Vahinkovakuutuksen johdannaiset	9	-	9	-3	-	6
Johdannaiset yhteensä	6 633	-870	5 763	-3 412	-1 030	1 321

Rahoitusvelat

31.12.2015, milj. €	Rahoitus- velkojen bruttomäärä	Rahoitusvarojen bruttomäärä, joka on vähennetty rahoitusveloista*	Taseessa esitettävä netto- määrä**	Rahoitusvelkojen määrät, joita ei ole netotettu taseessa		
				Rahoitus- velat***	Annetut vakuudet	Netto- määrä
Pankkitoiminnan johdannaiset	6 185	-840	5 345	-3 389	-1 061	895
Henkivakuutustoiminnan johdannaiset	20	-	20	-20	-	0
Vahinkovakuutuksen johdannaiset	4	-	4	-3	-	1
Johdannaiset yhteensä	6 209	-840	5 369	-3 412	-1 061	896

Rahoitusvarat

31.12.2014, milj. €	Rahoitusvarojen määrät, joita ei ole netotettu taseessa					
	Rahoitusvarojen bruttomäärä	Rahoitusvelkojen bruttomäärä, joka on vähennetty rahoitusvaroista*	Taseessa esitettävä nettomäärä**	Rahoitusvarat***	Saadut vakuudet	Nettomäärä
Pankkitoiminnan johdannaiset	6 791	-871	5 920	-3 956	-722	1 242
Henkivakuutustoiminnan johdannaiset	66	-	66	-8	-	58
Vahinkovakuutuksen johdannaiset	12	-	12	-1	-	11
Johdannaiset yhteensä	6 869	-871	5 998	-3 965	-722	1 311

Rahoitusvelat

31.12.2014, milj. €	Rahoitusvelkojen määrät, joita ei ole netotettu taseessa					
	Rahoitusvelkojen bruttomäärä	Rahoitusvarojen bruttomäärä, joka on vähennetty rahoitusveloista*	Taseessa esitettävä nettomäärä**	Rahoitusvelat***	Annetut vakuudet	Nettomäärä
Pankkitoiminnan johdannaiset	6 351	-862	5 489	-3 956	-862	671
Henkivakuutustoiminnan johdannaiset	8	-	8	-8	-	0
Vahinkovakuutuksen johdannaiset	2	-	2	-1	-	2
Johdannaiset yhteensä	6 361	-862	5 499	-3 965	-862	672

*ml. käteisvaroihin sisältyvä päivittäin selvitettyjen johdannaisten nettomäärä yhteensä 22 (9) miljoonaa euroa.

**Käyvät arvot ilman kertyneitä korkoja.

***OP Ryhmän käytäntönä on solmia johdannaissopimukset kaikkien johdannaistavastapuolien kanssa.

OTC-johdannaisten keskusvastapuoliselvitys

OP Ryhmä siirtyi helmikuussa 2013 EMIR-asetuksen (Regulation (EU) No 648/2012) mukaiseen keskusvastapuoliselvitykseen. Finanssivastapuolten kanssa solmitut standardiehtoiset OTC-johdannaiskaupat selvitetään London Clearing House:n kanssa. Toimintamallissa johdannaisten vastapuoleksi muuttuu päivittäisen selvitysprosessin päätteeksi keskusvastapuoli, jonka kanssa netotetaan johdannaisten päiväkohtaiset maksut. Lisäksi päivittäin joko maksetaan tai saadaan vakuus, joka vastaa avointen sopimusten käypien arvojen muutosta (variation margin). Keskusvastapuoliselvityksessä olevat korkojohdannaiset esitetään nettona taseessa.

Muut kahdenvälisesti selvittävät OTC- johdannaiset

OP Ryhmän ja muiden asiakkaiden välisiin johdannaiskauppoihin sekä sellaisiin johdannaiskauppoihin, joita asetuksen mukainen keskusvastapuoliselvitys ei koske, sovelletaan joko ISDA:n, OP Ryhmän omaa tai Finanssialan Keskusliiton johdannaissopimusta. Näiden sopimusten perusteella johdannaisten maksuja voidaan netottaa transaktiokohtaisesti maksupäivittäin ja vastapuolen maksukyvyttömyys- ja konkurssitilanteissa. Sopimusehdoissa voidaan lisäksi vastapuolikohtaisesti sopia vakuuksista. Nämä johdannaiset esitetään taseessa bruttoperusteisesti.

Liite 28. Lähipiiriliiketoimet

OP Ryhmän lähipiiri muodostuu OP Ryhmän tilinpäätökseen yhdistellyistä yhtiöistä, osakkuusyhtiöistä, hallintohenkilöistä ja muista lähipiiriin kuuluvista yhtiöistä. OP Ryhmän hallintohenkilöihin luetaan OP Ryhmän pääjohtaja (OP Osuuskunnan johtokunnan puheenjohtaja), OP Osuuskunnan toimitusjohtaja, johtokunnan jäsenet ja varajäsenet sekä hallintoneuvoston jäsenet sekä näiden läheiset perheenjäsenet. Hallintohenkilöiden lähipiiriin luetaan myös yhtiöt, joissa hallintohenkilöllä tai hallintohenkilön läheisellä perheenjäsenellä on huomattava vaikutusvalta. Muihin lähipiiriin kuuluviin yhteisöihin luetaan OP-Eläkekassa ja OP-Eläkesäätiö.

Lähipiirille myönnettyissä lainoissa noudatetaan normaaleja luottoehtoja. Lainat on sidottu yleisesti käytössä oleviin viitekorkoihin.

OP Osuuskunta on kesäkuussa 2015 ostanut kaikki osuuspankkien ja Helsingin OP Pankki Oy:n omistamat OP-Henkivakuutus Oy:n ja OP-Korttiyhtiö Oyj:n osakkeet. Osakkeista maksettu hinta perustui ulkopuolisten arvioijien antamiin lausuntoihin.

Muulta osin lähipiiriliiketoimissa ei ole tapahtunut olennaisia muutoksia 31.12.2014 jälkeen.

OP Ryhmän tuloksen esittelee lehdistötilaisuudessa medialle pääjohtaja Reijo Karhinen 4.2.2016 klo 11.00 osoitteessa Gebhardinaukio 1, Vallila, Helsinki.

Pohjola Pankki Oyj julkaisee oman tilinpäätöstiedotteensa.

Taloudellinen informaatio 2016

Vuoden 2016 osavuositarkastusten julkaisupäivät:

Osavuositarkastus 1.1.–31.3.2016	27.4.2016
Osavuositarkastus 1.1.–30.6.2016	3.8.2016
Osavuositarkastus 1.1.–30.9.2016	2.11.2016

OP Osuuskunta Johtokunta

LISÄTIEDOT

Pääjohtaja Reijo Karhinen, puh. 010 252 4500
Talousjohtaja Harri Luhtala, puh. 010 252 2433
Viestintäjohtaja Carina Geber-Teir, puh. 010 252 8394

JAKELU

NASDAQ Helsinki Oy
LSE London Stock Exchange
SIX Swiss Exchange
Keskeiset tiedotusvälineet
op.fi ja pohjola.fi